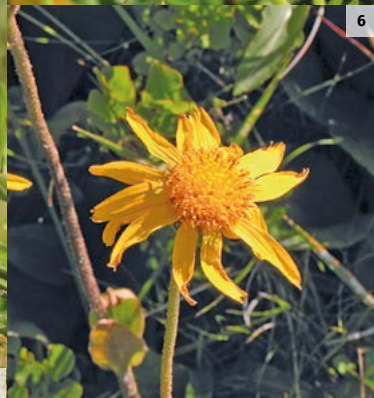

Za krásami východních Krkonoš

18 | zajímavých
tras
78 | atraktivních
míst

10

11

12

13

15

16

14

17

Nabízíme vám výběr přírodních, krajinných, kulturních a historických zajímavostí, které se nacházejí na území devíti obcí východních Krkonoš. Kaleidoskop krátkých encyklopedických textů a ilustračních obrázků vám umožní zvolit trasy podle vašich zájmů, času či náročnosti.

Území každé z devíti obcí východních Krkonoš nabízí zajímavé toulky po okolí. A to hned v kratší a delší variantě. Trasy můžete předem prozkoumat na mapách, snadno se vám zobrazí po načtení QR kódů. V popisech je skryto množství informací o místech, která stojí za to navštívit. Stačí mít jen mobilní telefon s nainstalovanou čtečkou QR kódů.

Stručný **přehled všech tras** je i v mapě na dvoustraně 38–39. Na doporučené trasy je možné se napojit z jakékoli blízké turistické cesty a vyznačena jsou i místa, kudy je možné zkombinovat Váš výlet s jinou doporučenou trasou či okruhem. Záleží jen a jen na Vašem rozhodnutí, kam z dosaženého místa budete pokračovat.

Vedle každého QR kódu k osmnácti trasám je stručný výčet zastávek.

Neviditelné informační cedule (NIC)

Chcete si Krkonoše užít ještě víc? To by se vám mohla líbit mobilní aplikace Správy Krkonošského národního parku zvaná **Neviditelné informační cedule (NIC)**. Obsahuje velké množství míst rozestých po celých Krkonoších. Je to kratičká zajímavost o místě, kde právě jste. Za každou Neviditelnou ceduli, kterou si přečtete, dostanete bodíky. Když jich nasbíráte akorát, dáme vám malou odměnu :-)

Aplikace **Neviditelné informační cedule** na horách funguje i v místech bez signálu, jen musíte mít zapnutou GPS. Aplikace je dostupná zdarma na Apple Store i Google Play.

Doporučená literatura

Flousek J., Hartmanová O., Štursa J. a Potockí J. (eds) 2007: Krkonoše. Příroda, historie, Nakl. Miloš Uhlíř – Baset, Praha: 864 str.

Horák V. a kol 2013: Janské Lázně – procházka historií města pod Černou horou. Město Janské Lázně, 248 stran.

Klimeš P. 2007: Krajina Krkonoš v proměně století. Nakl. Veselý výlet, 304 stran.

Kociánová M., Štursa J. a Vaněk J. 2015: Krkonošská tundra. Správa KRNPAP, 44 stran.

Málek V. a Vašata O. 2018: Trutnov a jeho historické části na historických fotografiích. Město Trutnov a Muzeum Podkrkonoší.

Reil R. a kol. 2018: Pec pod Sněžkou – putování horským městem od minulosti k dnešku. Město Pec pod Sněžkou, 256 str.

Štursa J. 2013: Krkonošská encyklopedie. Krajina, příroda, lidé. Správa KRNPAP, 88 stran.

Štursa J. a Vaněk J. 2016: Klenoty krkonošské tundry. Správa KRNPAP, 48 stran.

Krkonoše a Jizerské hory, ročníky 1–53 (1967–2020) (archiv článků na krkonose.krnapp.cz)

Opera Corcontica (Krkonošské práce – sborník vědeckých prací z Krkonoš), ročníky 1–56 (1963–2019) archiv článků na <http://opera.krnapp.cz>.

Východní Krkonoše

Krajina pod Sněžkou, ale i kolem Černé hory, pod hřebenem Rýchor nebo kolem dávné zemské stezky v podhůří Krkonoš na Trutnovsku. To jsou východní Krkonoše, jejichž krajina, příroda i prastará historie jsou neméně pestré jako na západě či ve středu Krkonoš – nejvyššího a nejnavštěvovanějšího pohoří České republiky.

Samotný fakt, že Krkonoše mají statut prvního národního parku České republiky, o tom vypovídá dostatečně. Avšak v záplavě statisíců internetových odkazů, které jsou dnes dostupné během několika vteřin, jsme na rozpacích, co si v Krkonoších vybrat, kam se tady vydat, kde strávit příjemnou dovolenou, jakých sportovních či kulturních akcí se zúčastnit. Hoteliéři se předhánějí s nabídkou pobytových zážitků, provozovatelé sjezdových areálů Vás lákají na skipasy za přijatelné ceny, turistické agentury

chrlí stovky map, brožur i nákladných publikací o tomto komorním pohoří uprostřed Evropy.

Tato publikace, kterou jste právě získali na některém z mnoha krkonošských informačních středisek, má usnadnit vaše rozhodování, kam se v nádherných východních Krkonoších vydat, kde uspokojit svou touhu po poznání, prožitku či pouhém odpočinku svých fyzických a duševních sil.

Modrokamenná bouda
na Černé hoře

Město TRUTNOV – brána do východních Krkonoš

Nejvyšší hora Krkonoš Sněžka neodmyslitelně patří ke vzdálenému horizontu města, které symbolicky představuje vstupní bránu do východních Krkonoš. V městském znaku však dominuje drak, který se objevuje v mnoha pověstech o počátcích města, jehož historie je nadmíru bohatá.

Základní informace

- **První písemná zmínka** o Trutnovu (německy Trautenau) je z roku 1260. Původní název slovenské osady Úpa však pochází již z pol. 12. století, osada byla v místech dnešního Horního Starého Města.
- **Významné památky:** pozdně barokní kostel Narození Panny Marie (1792), Krakonošova kašna (1892), Kaple sv. Jana Křtitele (Janská kaple), původně renesanční dnes novogoticky přestavěná radnice (konec 16. stol.), novogotický evangelický kostel, renesanční budova dnešní **Galerie Města**
- **Trutnova** z roku 1599, měštanské domy v centru. Historické jádro města má od roku 1990 statut městské památkové zóny.
- Za návštěvu stojí **Muzeum Podkrkonoší**, památník bitvy z roku 1866 a několik naučných stezek ve městě a jeho okolí.
- Trutnov je 35. největším městem ČR, v současné době má 30 372 stálých obyvatel (2019). Katastr obce má rozlohu 103 km², výška 414 m n. m. Dnešní Trutnov má 21 místních částí a téměř dvě desítky okolních osad a čtvrtí.

Krkonošova kašna na náměstí v Trutnově, v pozadí budova radnice

Trasy Trutnov

Krátká trasa

Po *pozoruhodnostech vnitřního města*: Krakonošovo náměstí ▶ kostel Narození Panny Marie ▶ Muzeum Podkrkonoší ▶ městské hradby a Dračí ulička (památník počátků města) ▶ nábřeží Úpy ▶ společenské centrum UFFO ▶ historické uličky a památková městská zóna s renesančními a barokními měšťanskými domy v centru města

Dlouhá trasa

Naučná stezka *Den bitvy u Trutnova 27. 6. 1866*, od 3 do 12 km (dle vlastní volby pěší nebo cyklo) po trase: Krakonošovo náměstí ▶ městský park ▶ vrch Šibeník ▶ 12 naučných tabulí s historickými daty, mapkami a obrázky z bitvy u Trutnova v r. 1866 ▶ památníky, pomníky ▶ vojenský hřbitov ▶ obelisk Ludvíka Gablenze ▶ stálá expozice Muzea Podkrkonoší

Město ve znamení draka

Vznik města ve 12. století se pojí s **pověstí o drakovi**, kterou barvitě ztvárnil v 16. století věhlasný trutnovský kronikář Simon Hüttel. Pověst o zabíjení draka, který trýznil místní lid, je spojována s rytířem Albrechtem z Trautenbergu, jiné zdroje však uvádějí místního uhlíře Truta, který byl za svůj hrdinný čin vladařem povýšen do rytířského stavu.

Drak je vyobrazen v městském znaku Trutnova, kde se každoročně k tomuto symbolu pořádají různé alegorické akce připomínající dávné události – **Trutnovské slavnosti draka**.

Mikoláš Aleš ztvárnil souboj uhlíře Truta s lítou saní na jedné ze 14 lunet souboru Vlast ve foyer Národního divadla.

Původní středověký hrad blízko historického centra pozměnily mnohé události 17. až 19. století; dnes je jeho součástí budova **Muzea Podkrkonoší** a některé další turistické destinace.

Víte, že

- Již od 14. století byl Trutnov královským věnným městem českých královen se všemi privilegii a postupně se měnil ve významné hospodářské centrum severovýchodních Čech.
- Simon Hüttel** byl významným občanem a kronikářem Trutnova, který zachytil dějiny města od počátků do druhé poloviny 16. století.
- Na vrchu **Šibeník** se nachází obelisk polního podmaršálka barona Ludvíka Gablenze, který velel vítězným rakouským vojskům. Bitva o Trutnov byla jedinou vítěznou bitvou rakouských vojsk nad vojsky pruskými ve válce roku 1866.

▪ **Dračí ulička** připomíná místo, kde se snad pradávno odehrál souboj s lítou saní. Trutnovské dračí slavnosti s názvem

Už ho nesou jsou každoročním květnovým kulturním rituálem města.

Morový sloup na Krakonošově náměstí připomíná morové epidemie ze 17. století.

Bitevní pole (nejen) prusko-rakouské války

Někdejší slovanská osada Úpa, která stála v pol. 12. století v blízkosti **středověké zemské stezky** do Slezska, představovala prvopočátky historie města Trutnov. Stezka umožňovala nejen obchodní aktivity mezi Čechy a Slezskem, ale i různé válečné a loupeživé výpravy.

Historie města Trutnova je propojena s rušnými událostmi vojenskými, politickými, ale i s živelnými pohromami, které město v těsném sousedství Krkonoš sužovaly: **1421** dobytí Trutnova husitským vojskem ■ **1642 až 1647** dobytí švédským vojskem ■ **1745** požár města ■ **1852 a 1860** morové epidemie ■ **1861** Trutnov postižen v pořadí již třináctým a katastrofálním požárem (90 % města shořelo) ■ **27. června 1866** – bitva o Trutnov mezi rakouskými a pruskými vojsky.

Divočící Úpa

Nedaleko Luční boudy pramení mocný sochař krajiný východních Krkonoš – **řeka Úpa**.

Historii východních Krkonoš i Trutnova psala koncem 19. století řeka, kdy se 28. až 30. července 1897 při katastrofických přívalových deštích sesunulo obrovské množství půdy a stromů ze svahů Sněžky a Růžové hory. Tam přišlo o život 8 lidí. Následná povodňová vlna v korytu Úpy si jen mezi Pecí a Svobodou vyžádala životy několika desítek lidí a nesmírné majetkové škody. Trutnov byl touto nejničivější povodní v dějinách města nesmírně postižen. O život při ní přišlo 41 lidí, povodeň strhla 30 domů, všechny mosty a 300 domů poškodila. To odstartovalo nákladné úpravy koryta Úpy (kamenné nábrežní zdi v délce 1 730 m), které v dalších desetiletích Trutnov uchránily před mnoha povodněmi (1997, 2000, 2002 a 2013).

Na vrchu **Šibeník** v Trutnově stojí památník podmaršálka barona Ludvíka Gablenze, který v bitvě u Trutnova velel rakouským vojskům. Zemřel v roce 1874 v Curychu, jeho ostatky jsou od roku 1905 uloženy v kryptě betonového obelisku na vrchu Šibeník.

Víte, že

- Horská a podhorská řeka Úpa má délku 78,7 km a ústí zleva do Labe u Jaroměř. Povodí má plochu 513 km², pod Trutnovem v Poříčí se do ní vlévá říčka Ličná.
- Dvěma **fascinujícími vodopády** spadá Úpa hluboko do Obřího dolu. V některých letech se však její tok rozdivočí a mění své řečiště a krajinu kolem.
- Jméno Úpy pochází z baltského nebo keltského slova znamenajícího *řeka*.
- Podle řeky Úpy byly nazvány i první historicky doložené části pozdějšího města Trutnov.
- Přes řeku Úpu vede 19 mostů a 4 lávky, na řece je 7 jezů.
- Velkého spádu Úpy využívá celkem 27 malých vodních elektráren.

Proměny podkrkonošské metropole

Trutnov má za sebou devět rušných století proměn města. Královské lenní město, obchodní křižovatka s vojensky strategickou polohou. Přírodní bohatství okolní krajiny, sociální dění, války a poválečné proměny.

Bohatá galerie historických památek, architektonických skvostů, svědectví nedávné šedivé historie socialistické éry, dopravní infrastruktura železničního uzlu. Moderní architektura a rušná průmyslová současnost.

To je historická zkratka, která všem místním obyvatelům i návštěvníkům Trutnova nabízí bezpočet příležitostí, kde, jak a co poznávat.

Moderní objekt **UFFO** (2010) je společenským centrem města a slouží jako divadlo, výstavní galerie a kulturní sál. Stavba získala prestižní titul **Stavba roku 2011** v České republice i v Královéhradeckém kraji. K jejímu pojmenování bylo užito jména významného trutnovské rodáka Uffa Horna, básníka, dramatika a revolucionáře z 19. století.

Víte, že

- Rozvoj textilního průmyslu pozvedla Faltisova továrna z let 1858–1859, v té době největší textilní mechanická přádelna lnu v rakouské monarchii.
- Trutnovský pivovar vznikl v roce 1582, v roce 1974 tam pracoval i disident a pozdější první porevoluční prezident **Václav Havel**. Svou trutnovskou životní epizodu ztvárnil ve hře Audience, která se stala předlohou pro film Občan Havel přikuluje.
- Během disidentských i prezidentských let Václav Havel často pobýval nedaleko Trutnova v chalupě na **Hrádečku**. V roce 2010 obdržel čestné občanství města Trutnova, kde se opakovaně podílel i na popularitě rockového hudebního festivalu Open Air Festival.

Městys MLADÉ BUKY

Název Mladé Buky nejspíše souvisí se založením osady v mladém bukovém lese, který tu všude rostl před kolonizací. Nevelké zbytky bukových porostů nalézáme dnes např. na Rýchorách nebo v okolí Žacléře.

Základní informace

- **První písemná zpráva** (1355) uvádí lokalitu jako panství trutnovského hradu. Roku 1500 přešly Mladé Buky do majetku J. Zilvára (Hanse Sylvára) z Pilníkova, pána na Vlčicích.
- Písemné zmínky o **těžbě zlata** jsou již v roce 1542. Největší rozmach těžby byl od 2. pol. 16. stol. do konce 18. století.
- 15. 2. 1655 sjela ve Sklenářovicích první písemně zaznamenaná sněhová lavina v Krkonoších.
- **Prádelna Inu** fy Johann Faltis Erben (nyní budova Elektro-odbytu), založená v roce 1836, byla nejstarší svého druhu ve střední Evropě.
- V roce 1901 byly Mladé Buky průmyslovou obcí se 313 domy a 4 432 obyvateli (dnes 2 330).
- Správní území má rozlohu 26,78 km² a čtyři evidenční části: Mladé Buky, Hertvíkovice, Kalnou Vodu a Sklenářovice.

Trasy Mladé Buky

Krátká trasa

Mladé Buky ▶
Dolní Sejfy
a Antonínův
důl ▶ Slunečná
stráž

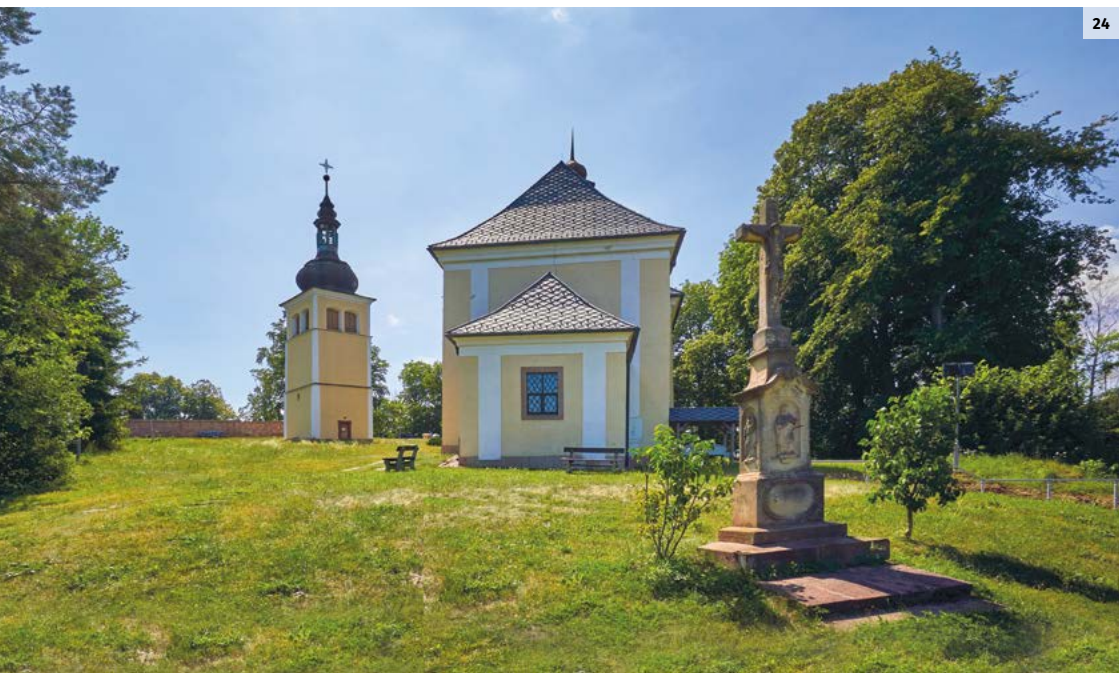

Dlouhá trasa

Mladé Buky ▶ Dolní Sejfy ▶
Středovský
most ▶ Bartův
les ▶ Sklenářo-
vice ▶ Bystřice

Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské s věží postavenou vedle chrámové lodě

25

Golfové hřiště s výhledem na Krkonoše

Lokalita golfových holí a lyží

Legenda uvádí, že obec založil rytíř M. Vitanovský již v roce 1008. V místě jsou doloženy **dvě zaniklé tvrze** (opevněné dvory) – M. Vitanovského „pána na Mladých Bukách“ (u č. p. 54) a D. Reibsteina (poblíž bývalého mlýna).

V roce 1358 je písemně připomínán **kostel sv. Kateřiny Alexandrijské**. Na jeho místě byl v roce 1599 postaven kostel nový. Téhož roku byla zbudována věž oddělená od chrámové lodi; její spodní část byla dokončena v roce 1787.

Poslední pokusy o dobývání železné rudy proběhly v roce 1772. Zastaveny byly i důlní práce na těžbě stříbra, tuhy a zlata (těžba zlata je doložena od pol. 16. století).

V roce 2000 bylo zprovozněno **Golfové hřiště**, rozšířené později na 18 jamek. Od roku 2009 slouží v sousedství multifunkční Grund Resort Golf&Ski.

Ski areál Mladé Buky nabízí zejména pro rodiny s dětmi program **v zimě** (skipark s 8 vleky, lanovou dráhou a 7 sjezdovkami) **i v létě** (řada atrakcí včetně minizoo a brouzdaliště v Baldově světě, půjčovna kol).

Víte, že

- Větší zvon kostela sv. Kateřiny byl zhotoven již v roce 1520.
- Matrika obce existuje již od roku 1696.
- Ve škole se vyučovalo od roku 1873. V roce 1901 byla vystavěna druhá škola, učilo se v ní 450 dětí.
- Od roku 2008 si v září občané připomínají pověst o založení obce pořádáním tzv. **Vitanovských slavností**.
- V Antonínově Dole asi 120 m od kapličky jsou na levém břehu Kalné ukázkové výchozy grafit-muskovitických svorů.

26

Přírodní koupaliště v Sejfech

Tiché Dolní Sejfy

Osadu založil na místě bývalého poplužního dvora kníže A. Schwarzenberg v roce 1682. Český název se uvádí až v roce 1886. Německé jméno *Thal-seifen* nebo *Seifental* jasně souvisí s těžbou zlata na Rýchorách a protékajícím zlatonosným potočkem. Po ukončení kutání zlata se tady usadily mladé zemědělské rodiny z okolních vesnic. V roce 1889 si dál v údolí postavil chalupu mladobucký Antonín Frenzel, odtud název **Antonínovo údolí** (Antoniental). V roce 1932 úspěšně zahájil J. Siegel z Mladých Buků provozování stylové výletní

hospody s betonovým bazénem přírodního koupaliště. Po 2. světové válce tu vznikla sokolská župní žakovská osada, po únoru 1948 změněná na pionýrskou osadu *Jitřenka*. V roce 2002 zde byl otevřen **Retropark Sejfy**.

Slunečná stráň

Pestrá mozaika celorepublikově stále vzácnějších a ohroženějších rostlinných společenstev vznikla v širokém mísovitém údolí na jihozápadním úbočí Rýchor v nadmořské výšce 635–658 m. Geologický podklad tvoří křemen-albitické sericitické fylity. Prolínají se tady různá společenstva od ostřicových rašelinných luk, druhotných smilkových krátko-

27

Orchidejová louka na Slunečné stráni

stébelných luk, mezofilních luk horských poloh, prameniště až po společenstva olšin a vrbín. Ze 150 rostlinných taxonů, které zde byly nalezeny, patří 8 mezi zákonem chráněné.

Bystřice

Lokalita *Klinge* (Bystřice) bývá spojována s nejstaršími počátky **ryžování zlata** pod Rýchorami za vlády knížete Oldřicha (asi v letech 975–1034). Osada Bystřice vyrostla kolem stoupy na drcení rudy postavené roku 1678. Firma J. Etrich s 280 zaměstnanci tu od roku 1871 zpracovávala jutu. Největšího rozkvetu docílila obec před I. světovou válkou, kdy měla parní mlýn s pilou a výrobou šindelů. V roce 1930 měla Bystřice 18 stavení a 86 obyvatel. Po II. sv. válce byla vysídlena

a většina budov srovnána se zemí. Mezi zachované pamětihodnosti patří kaple Navštívení Panny Marie z roku 1871, jež byla v roce 2015 zrekonstruována Správou KRNP s využitím dotace z Česko-německého fondu budoucnosti a darů od německých rodáků. Kaple byla slavnostně vysvěcena dne 28. 8. 2015 jako kaple Smíření.

Sklenářovice

Sklenářovice (Blossendorf, Glasendorf) vznikly v údolí Zlatého potoka pod Rýchorami jako osada sklářů a jsou doloženy již z r. 1289. V 16. stol. se stalo zdrojem obživy rýžování zlata z náplavů Zlatého potoka a později kutání v blízkém Bartově lese. Ze 16. stol. pochází **jednoobloukový kamenný most** o délce cca 18 m, výšce klenby

Kaple Smíření v Bystřici

28

29

Jednoobloukový kamenný most přes Zlatý potok

430 cm a šíři 460 cm, který se klene nad Zlatým potokem a nemá zábradlí. První zpráva o sesuvu laviny v Krkonoších, která sjela 15. 2. 1655 a zahynulo v ní 8 lidí, pochází právě z tohoto údolí. Koncem 19. století měla obec 272 obyvatel živících se hlavně pastvou dobytka. Po odsunu německých obyvatel ji postupně pohltila příroda. Vznikla zde ojedinělá přírodní lokalita v r. 2009 vyhlášená jako chráněné území (přírodní památka) Sklenářovické údolí.

Les stojící na zlatě

Bartův les (Bartlbusch, prý ze jména Bartoloměj) najdeme na jižním svahu Černého vrchu, kde nás upoutají nejrozsáhlejší pozůstatky po těžbě zlata v Krkonoších. Dobývání zlata na Rýchorách má dlouhou tradici, písemné zmínky jsou však až z roku 1542 od Kryštofa z Gendorfu a vlčíckých pánů. Největším rozmachem těžby procházejí doly v letech 1577–1618, kdy měšťan J. Jirský z Hradce Králové nechává otevřít jámu Trenčín (odvodňovala ji dědičná štola, v níž byl umístěn vodotěžný stroj) a nejvýš položené dílo Zlatý klas. Největší zdejší povrchové dílo je Velká pinka, na jejímž dně jsou obě šachty pohřbeny. Rozšíření důlních

Víte, že

- **Rýchorské zlato** vysoké ryzosti obsahuje stříbro a paladium, ložisko podobného charakteru je až na Serra Pelada v Brazílii.
- V Bartově lese se těžilo tzv. **jílováním**, kdy se materiál získával až z 15 m hlubokých příkopů na zlatonosných zónách. Hornina se vymývala a na konci příkopu hromadila v jámě. Po přeryžování byla hlušina splavována kanálem pod těžební příkop.
- Hornický pojem **dědičná štola** vychází z faktu, že odvodňovací chodby byly raženy a udržovány celými generacemi horníků.

30

Rýhy po dolování zlata v Bartově lese

prací v r. 1609 vedlo k vyrazení odvodňovací dědičné stoly Klinge, ze které dodnes teče voda po dně Sklenářovického údolí. Pochwerk neboli stoupa na drcení rudy byla ve Sklenářovicích zbořena roku 1781, čímž těžba zlata na Rýchorách končí.

Město SVOBODA NAD ÚPOU

Obec založená v raném středověku, v 16. stol. povýšená na horní město pod zlatými Rychorami, byla spojena s rodem Žilvářů, panstva z Vlčíc. V novověku proslula zejména výrobou prvního cigaretového papíru ve střední Evropě.

Základní informace

- Trutnovský kronikář Simon Hüttel připisuje **založení obce** roku 1009 Petru Hostolovskému, poddanému hraběte Trautenbergu z Trutnova. V roce 1553 je obec doložena písemně. Již roku 1546 byla Svoboda povýšena na městys a v roce 1580 na horní město.
- Pravděpodobně **nejstarším podnikem** v Dolním Maršově (k. ú. Maršov II) byl pivovar z roku 1599.
- Rozkvět přinesly Svobodě významné **papírny** postavené v 19. stol. a **železnice**, která slouží již od roku 1871.
- Sjezdovému lyžování slouží dobře vybavený areál.
- V informačním centru je instalována expozice **skřítků a pohádkových bytostí**.
- Katastr obce zaujímá 7,75 km², žije zde okolo 2070 obyvatel. K obci náleží i Maršov I a Maršov II.

Trasy Svoboda nad Úpou

Krátká trasa

Svoboda nad Úpou ▶ Medvědí jeskyně ▶ Slunečná stráž

Dlouhá trasa

Svoboda nad Úpou ▶ Černohorský potok ▶ Modrokamenná bouda ▶ Modré kameny ▶ Maršov I – papírny

V informačním centru je k vidění i Krakonoš

Víte, že

- Pozdně barokní kostel sv. Jana Nepomuckého je z roku 1777.
- Roku 1790 získal vlčícké panství velkoobchodník s plátnem J. F. Theer z Hostinného, povýšený do šlechtického stavu jako von Silberstein.
- Na náměstí najdete sousoší Panny Marie, sv. Floriána a sv. Antonína z počátku 18. stol. Roubené a klasicistní domy pocházejí z 18. až 19. století.
- Kostel sv. Josefa byl postaven až ve dvacátých letech 20. století

Kostel sv. Josefa v Dolním Maršově

32

Město zlaté historie

Pro pojmenování obce byla rozhodující svoboda dolování – německy *Bergfreiheit* nebo *Pirgfreiheit*. Německý název *Freiheit* dostal teprve roku 1607 český ekvivalent **Svoboda**.

Od 16. stol. byla ve Svobodě osada horníků, kteří nejprve rýžovali zlatonosný křemen, později přešli na těžbu v šachtách.

Výsady horních měst získala obec za vlády císaře Ferdinanda I. (povýšení na městys), roku 1580 byla císařem Rudolfem II. povýšena na horní město.

Tricetiletá válka přinesla úpadek dolování a hornická činnost zde definitivně skončila koncem 18. století.

K opětovnému rozkvětu města došlo s **produkcí papíru**. Vyráběl se zde i první cigaretový papír ve střední Evropě.

Železnice přispěla ke značnému rozvoji turistiky na počátku 20. století.

Někdy po roce 1848 byl na hranici s katastrem Janských Lázní, poblíž pramene léčivé minerální vody, pro vysoký obsah železa zvaného Ocelový nebolí Císařský, vybudován pension *Kaiserbad* – Císařské lázně; dnes sídlo lesnické školy.

Medvědí jeskyně

Jeskyně byla objevena na konci 19. stol. při těžbě vápence. Je 5,5 m dlouhá a veřejnosti nepřístupná. Za svůj název vděčí **kosterním pozůstatkům** vyhynulého medvěda jeskynního, starým nejméně deset tisíc let, které se tu našly v roce 1908, ale ztratily se při požáru královéhradeckého muzea. Při orientačním průzkumu jeskynních sedimentů v roce 2002 byl však nalezen, kromě torz stalagmitů o průměru až 15 cm a stovek dalších zvířecích kostí, i obratel mláděte jeskynního medvěda, čímž byl původní nález potvrzen.

Vchod do Medvědí jeskyně

33

Vzácný, silně ohrožený všivec lesní

Černohorský potok

Je dlouhý jen přes 7 km a ke svému ústí do řeky Úpy překonává výškový rozdíl 650 m. Při extrémních srážkách se z něho stává **dravá řeka** působící značné škody. Taková byla i poslední velká povodeň z 2. 6. 2013, při které obrovská masa kamení, bahna a vyvrácených stromů z půdních sesuvů v Těsném dole přehradila koryto potoka. Ten našel nové řečiště na silnici směrem na Pietteho náměstí a dále po hlavní silnici do centra Svobody a zaplavil desítky domů, automobilů a dalšího majetku. Nánosy o mocnosti až 1,5 m úplně přerušily spojení do Pece pod Sněžkou.

Dravá povodeň u hotelu Prom (2013)

Údolíčko plné orchidejí

Slunečná stráž byla v roce 1995 vyhlášena za chráněné území jako přírodní památka. Rozkládá se na rozloze zhruba 13 ha v rozsáhlé mělké prameništní pánvi, zásobované převážně povrchovou vodou a odvodňované levostranným přítokem Úpy. V severní části lokality byla uměle vytvořená nevelká vodní nádrž. V území se nacházejí jak podmáčené a zrašelinělé slatiništní louky s bohatou flórou zemních orchidejí, tak sušší části. Správa KRNAP využívá území jako terénní genofondovou plochu pro přenos rostlinných druhů ze zánikajících lokalit. Poblíž můžeme využít Růženiňy cesty ze Svobody na Rýchory, která byla pojmenována podle ženy majitele nedalekých svobodských papíren.

Pod Modrými kameny

Modrokamennou boudu postavil zdejší mlynář jako výletní restauraci *Braunova bouda* v 80. letech 19. stol. Mezi válkami byla přestavěna a pojmenována *Modrokamenná bouda*. Klientelu sem lákaly

Modré kameny – skupina šesti křemencových skal, z nichž nejmohutnější je vrcholový útes, kdysi zpřístupněný dosud patrnými kamennými schody. Odolná skaliska jsou překvapivě členitá. Mají podobu zubatých hřebínků s až desetimetrovými stěnami. V úzké vrcholové části se vytvořilo působivé skalní okno.

Papírny

V Dolním Maršově, severně od odbočky z hlavní silnice na Hofmanovy boudy, vybudovali G. Roeder a J. Eichmann v období 1860–1862 velkou papírnu, jež produkovala kvalitní kancelářský a bankovní papír. Z Maršova III sem přiváděl vodu náhon dlouhý 1 450 m, kterému se pro vysoké finanční náklady stavby přezdívalo *miliónový příkop*. Na místě Zinneckerova hamru na zpracování železa zřídil roku 1866 druhou velkou papírnu **Prosper Piette**, potomek staré papírnické rodiny. Proslula byla zejména výroba vynikajícího cigaretového papíru. Po roce 1945 se sloučilo několik krkonošských papíren pod názvem Úpské papírny, později Krkonošské papírny. Počátkem 90. let byla výroba omezena a v roce 1998 zcela zrušena. Budovy jsou příležitostně využívány jako sklady.

Piettova strojná papírna

Víte, že

- Na lokalitě **Slunečná stráň** bylo zjištěno 130 druhů cévnatých rostlin, k nejvýznamnějším patří hořeček ladní pobaltský, všivec lesní, prstnatec májový a prha arnika.
- Křemenec patří díky vysokému podílu křemene k nejtvrdším a nejdolnějším horninám.
- Maria Eduard Prosper Piette de Rivage** (1846–1928), syn zakladatele svobodské papírny Proopera st. z Vieil-Salmu v Lucembursku, vzdělanec a humanista, úspěšný vědecký pracovník a podnikatel, byl povýšen do šlechtického stavu Františkem Josefem I. v roce 1898. Podílel se na ustavení Krkonošského spolku i založení Krkonošského muzea ve Vrchlabí, kterému daroval řadu exponátů.
- Rodina Piette-Rivage si nechala v letech 1880–1882 postavit v areálu papírny vilu ve stylu francouzské neorenesance s robustní schodišťovou věží a ozdobnou kulatou věžičkou.
- Výcházková trasa** pojmenovaná po Prosperu Piette de Rivage, vybavená naučnými tabulemi, vás zavede ke kulturním památkám i do divočiny okolo Černohorského potoka.

Město JANSKÉ LÁZNĚ

Jméno obce se na podkladě Hüttlovy kroniky pojí s objevením léčivého termálního pramene Janem z Chockova na poč. 11. stol. Připomenutí jména MUDr. Jana Janského, objevitele krevních skupin, je daleko mladšího data.

Základní informace

- **První písemný záznam** o obci je z roku 1552. Roku 1673 byla poblíž pramene započata stavba kaple sv. Jana Křtitele.
- Janské Lázně byly roku 1881 povýšeny na městys a od roku 1965 jsou městem.
- V roce 1935 byla podle amerického vzoru zavedena léčebná metoda stavů po **dětské obrně**, lázně získávají na věhlasu.
- Na **Černou horu** (1 299 m n. m.) lze od roku 1928 vyjet lanovou dráhou. Kabinová lanovka slouží od roku 1980. Televizní vysílač o výšce 78,3 m byl na Černé hoře zprovozněn v roce 1977. Před vysílačem je umístěna socha J. Hány *Matka s dítětem* (odlil V. Sochor).
- Správní území města má rozlohu 13,73 km² a žije zde 700 obyvatel.

Trasy Janské Lázně

Krátká trasa

Hoffmanovy Boudy ▶ Zlatá vyhlídka ▶ Hladíkova výšina ▶ Janské Lázně ▶ Těsný důl

Dlouhá trasa

Hoffmanovy Boudy ▶ Lanovka + Rozhledna ▶ TV vysílač ▶ Černá Bouda ▶ Černoohorské rašeliniště

Secesní lázeňskou kolonádu s ocelovou konstrukcí navrhl vídeňský architekt Peter Paul Brang

Místo zázračných pramenů

Teplý pramen na místě Janských Lázní byl podle nepotvrzené zmínky S. Hüttla objeven Janem z Chockova, zbrojnošem rytíře Albrechta z Trautenbergu, 6. 6. 1006.

První historický **zápis v zemských deskách** o majetku Silbersteinů, jehož součástí lokalita byla, pochází z roku 1300.

K využití **termální vody** ke koupelím došlo až ve 14. stol., kdy tu Zilvar ze Silbersteinu nechal postavit dřevěnou budovu.

Jan Adolf Schwarzenberg dal v roce 1677 u pramene postavit šest nových budov, základ lázní.

Za II. světové války byly lázně využívány jako vojenské lazarety. Po únoru 1948 se změnila některé hotely a pensiony v odborářské zotavovny.

V roce 1980 byla otevřena **dětská léčebna Vesna**, roku 1982 nové lázeňské centrum propojené se starou kolonádou.

Po sametové revoluci přešla řada hotelů a pensionů do soukromých rukou, lázně zůstaly státním podnikem.

Roku 1994 byl uveden do provozu velký areál Obchodní akademie pro tělesně postižené.

Hoffmanovy Boudy

Bouda známá už v roce 1781 pojmenovaná po prvním starostovi obce Černá Hora W. Hofmanovi. V roce 1889 tady J. Erlebach zřídil hospodu, která se dodnes téměř nezměnila. V její blízkosti jsou zrašelinělé louky s vzácným, kriticky ohroženým všivcem lesním. Nová sjezdovka a lanovka *Hofmanky Express* – 4 je vzdálená asi 150 m. Trasa **Stezky korunami stromů** o délce více jak 1 500 m vás provede druhově pestrým lesem, umožní kruhový rozhled ze 45 metrů vysoké věže a poučení v naučném centru.

Víte, že

- Správní území je tvořeno k. ú. Janské Lázně a Černá Hora v Krkonoších. Ke spojení obcí došlo 1. 1. 1950.
- **Horký pramen** byl nejpravděpodobněji nalezen v 11. stol. prospektory, kteří hledali naleziště rud a vzácných kovů.
- Minerální voda sloužila nejprve k pohonu vodního kola pro hamr na železnou rudu.
- V cestopisech papežského legáta Aenea Silvia, pozdějšího papeže Pia II. je zmínka, že se v roce 1451 v teplém prameni vykoupal.
- Do roku 1536 se lokalita nazývala **Johannesbrunn** (Janův pramen).
- Do roku 1867 byly Janské Lázně součástí Svobody nad Úpou.

Vyhlídková věž **Stezky korunami stromů**

Černohorské rašeliniště

Největší lesní rašeliniště v Krkonoších, jeho stáří se odhaduje na 6 000 let. Rozkládá se v sedle mezi horami Černou a Světlou na nepropustném podloží z ortorul. Tvoří je podmáčené horské smrčiny místy s otevřenými plochami (laggy), kde dominuje nízká rašeliništní vegetace, lemovanými porosty kleče. Mezi typické rašeliništní rostliny patří **klikva maloplodá**, kyhanka sivolistá, vzácná blatnice bahenní a několik druhů horských ostric.

Rašeliništní klikva maloplodá

Zlatá vyhlídka

Kolem roku 1880 postavil W. Donth na Zlaté vyhlídce domek s verandou. Na přelomu 18. a 19. stol. přibyla 3,2 m vysoká rozhledna (terasa), později taneční sál a po I. sv. válce dvacet vytápěných pokojů. Z *Donthbaude* se stala Zlatá Vyhlídka (*Goldene Aussicht*). Po roce 1948 tu zavedly Závody A. Zápotockého z Jaroměře podnikovou rekreaci. V roce 2006 objekt koupila společnost Vyhlídka, která jej v letech 2006 až 2008 zrekonstruovala na apartmány a přistavěla rozhlednu.

Lanová dráha a rozhledna

Lanová dráha z centra Janských Lázní na Černou horu byla postavena s využitím nákladní lanovky instalované na 15 měsíců železničním vojskem z Pardubic. Provoz zahájila roku 1928. Dvě kabiny, každá pro 30 cestujících, přepravily v kyvadlovém provozu za hodinu až 240 osob. Stavba nové kabinové lanovky s dolní stanicí dále od centra Janských Lázní je v provozu od 1. 3. 1980. Přestavba

v roce 2006 snížila dobu jízdy z 12,8 minut na 7,4 minut a zvýšila přepravní kapacitu ze 400 na 1 500 osob jedním směrem. Z prapůvodní lanovky zůstala v nadmořské výšce 1 289 m zachována podpěra č. 8 v podobě **rozhledny Panorama**. Výhled z plošiny ve výšce 21 m umožňuje po zdolání 106 schodů od 1. 1. 1998.

Vyhlídková věž u Zlaté vyhlídky

Lesní rašeliniště na Černé hoře

Černá Bouda

Podle josefínského katastru na Černé pasece do roku 1785 nestálo žádné stavení. Tehdy byla postavena letní hájenka, kterou v roce 1888 přizpůsobil R. Bönsch jako sezónní výletní hostinec. Koncem stol. postavil vedle ní novou netradiční budovu a dřevěnou vyhlídkovou věž. V roce 1908 začal se zimním provozem. Po dostavbě lanovky na Černou horu byla **Černá Bouda** třípodlažní s velkou prosklenou verandou a mohla i s původním objektem ubytovat 100 osob. Po II. světové válce sloužila jako zotavovna ROH. V roce 1977 byla pro zchátralost uzavřená, roku 1984 zdemolovaná. Na jejím místě byl postaven nový horský hotel.

Těsný (Klausový) důl

V horní strmé části údolí Černohorského potoka se na svazích vytvořily mrazové sruby, na dně peřeje a vodopády. Vyvěrají zde radioaktivní minerální vody, 3 prameny byly podchyceny a zkoumány (*Betty* – sv. Alžběty, *Bukový* a *Lopuchový*). Ve spodní části dolu byla vybudována v 16. stol. klauza, odtud pochází jeho název. V letech 1885–1890 byla vybudována **Luisina cesta** (podle hraběnky Aloisie Czernin-Morzinové). Po ničivých povodních zbyly jen dvě kamenné přepážky z let 1900–1901 (práce italských kameníků).

Romantické koryto **Černohorského potoka** v Těsném dole

Víte, že

- **Lanovka na Černou horu** z roku 1928 o délce 3 174 m a převýšení 644 m byla první visutou dráhou pro přepravu osob u nás. Nová lanovka (1980) má délku 2 303 m, výškový rozdíl činí 566 m.
- **TV vysílač** Černá hora využívají i mobilní operátoři, policisté, vojáci a Hitrádio Černá hora. K montáži TV antény byl použit speciální jeřáb.
- Po roce 1900 na Černé pasece vznikla samostatná **poštovna**, která zde fungovala až do roku 1937.

Městys ČERNÝ DŮL

V hlubokém údolí pod Černou horou se rozkládá městečko spojené s dávnou historií kutání stříbra, zlata, železných rud a vápence, ale i s těžbou dřeva v horských lesích, tkalcovstvím a výrobou papíru.

Základní informace

- **První písemná zmínka** z roku 1383 souvisí s počátky dolování železné rudy.
- Původní Nová Ves se připomíná v roce 1489, poblíž byla v roce 1534 založena osada Gottes Hilf.
- Obce Čistá a Fořt byly připojeny k Černému Dolu (1964).
- **Zajímavá místa:** kostel sv. Michaela s Křížovou cestou, Hornická stezka Berghaus, Naučná stezka Svaté Barbory, Muzeum Podzemí Krkonoš, nákladní lanovka.
- Katastr obce má rozlohu 22,2 ha, žije zde 700 obyvatel (2018). Nadmořská výška je 684 m n.m. K obci patří enklávy Bönischových, Zrcadlových a Hrnčířských Bud.
- Skipark Černý Důl, Snowpark, Kidpark, Skiresort Černá hora, paragliding.

Trasy Černý Důl

Krátká trasa

Černý Důl náměstí, expozice v IC ▶ naučné stezky kolem lomu a kapliček

Dlouhá trasa

Černý Důl náměstí, muzejní expozice dolování ▶ hornická NS Berghaus ▶ Stříbrný potok ▶ pod Kolínskou boudou a zpět Bönischovy Boudy

Pozdně barokní budova hotelu Pošta na náměstí v Černém Dole

Kostel sv. Michaela Archanděla

Ve znamení zlata, stříbra a železa

Černý Důl se rozkládá ca 7 km východně od Vrchlabí. Jeho sláva je spojena s dávnou těžbou zlata, stříbra a železné rudy.

V roce 1564 povýšila Eustachie z Gendorfu někdejší hornickou osadu *Gottes Hilf* (Pomoc Boží) na městečko Černý Důl s právy svobodného horního města. Těžilo se na více jak 20 místech kolem Stříbrného potoka (dnes Čistá).

Zlato a stříbro se těžilo v dolech Sv. Kryštof (později sv. Michael), Dar Boží, Darované Štěstí, Sv. Jan, Pomoc Boží. Doly na **železo** byly v Železném dole, na Shnilé vodě a v okolí Špičáku.

Zlatá éra dolování v Černém dole byla na přelomu 16. a 17. století a zanikla koncem 18. století.

V 50. letech 20. století probíhal **tajný průzkum** uranových ložisek. Při něm došlo k objevu a popisu čtyř zcela nových minerálů – koutekitu, novákitu, paxitu a kutinaitu.

Černý důl společně s Obřím dolem nemají z hlediska historie důlní činnosti v Krkonoších obdoby a patří ke geologicky nejpestřejším místům tohoto pohoří.

Víte, že

- První sakrální stavbou postavenou v Černém Dole byla kaple založená roku 1556. V roce 1607 byla přestavěna a rozšířena v kostel sv. Michaela Archanděla.
- Pálení vytěžených vápenců bylo v minulosti spojeno i s dodáváním vápna pro stavbu josefovské královéhradecké pevnosti.
- V budově městysu je **Muzeum Podzemí Krkonoš**. Přibližuje historii středověkého krkonošského dolování. Dozvíte se mnohé o lokalitě *Berghaus* v Černém Dole nebo o historickém dolování v Obřím Dole.

Několikaetážový povrchový lom, kde se již přes dvě století těží krystalický vápenc

Dobývání vápence na úpatí Krkonoš

Již v 18. století se v okolí Černého Dolu lámalo a dodnes láme krystalický vápenc. Je užíván k pálení vápna nebo k výrobě kameniva pro různé stavební práce. Zdejší vápno bylo mj. použito i při stavbě tereziánské pevnosti v Josefově.

Několik restaurovaných zbytků starých vápenek (pecí na pálení vápna) existuje v okolí Černého Dolu dodnes. V blízkosti lomu jsou zbytky opuštěné kruhové pece, která zpracovávala koncem 19. století denně až 16 tun vápna.

Provoz lomu, drčení a zpracování kameniva provozovala rodina Rennerů. Dnešní mnohaetážový lom patří Krkonošským vápenkám Kunčice a.s. (KVK). Hlavním produktem jsou mleté vápence a dolomity, stavební maltové směsi, tříděné kamennivo. Ročně se zpracuje až 150 tisíc tun kamene.

V letech 1959 až 1963 tady byla zbudována nejdelší **nákladní lanová dráha** ve střední Evropě; v délce přes 8 km vede z lomu v Černém Dole až ke zpracování v Kunčicích nad Labem.

Zbytky staré vápenky (kruhové pece na pálení vápna)

Putování po černodolských stezkách

Rušnou historii Černého Dolu a jeho okolí přibližuje několik informačně dobře vybavených naučných a vycházkových stezek.

Hornická naučná stezka Berghaus (první hornická NS v Krkonoších) je pojmenována dle někdejší horské boudy Berghaus a probíhá v místech, pod kterými vedou staré štoly.

NS s deseti zastávkami je ca 1 km dlouhá a připomíná způsoby středověké těžby rud i novodobý průzkum zdejšího ložiska uranové rudy; nachází

se při cestě z Černého Dolu údolím potoka Čistá k Hrnčířským Boudám.

Naučná stezka Svaté Barbory je ca 5 km dlouhá pěší a nenáročný okruh po okolí Černého Dolu; šest zastávek NS nabízí mnoho historických i krajinářských zážitků.

Vápenická naučná stezka s pěti zastávkami informuje o zdejší historické těžbě a zpracování vápence.

Vycházková stezka **Okolo lomu Černý Důl** o délce 3,7 km kolem stále aktivního lomu informuje o historii zdejší těžby vápence i přírodních pozoruhodnostech okolní krajiny.

Z pozoruhodností hornické naučné stezky Berghaus

47

Paměť starých časů

Černý Důl s obcemi Čistá a Fořt dokládá rozličnými církevními, historickými i technickými památkami bohatou historii minulých staletí.

Kolem obdélníkového náměstí Černého Dolu upoutá vedle některých starých měšťanských domů i pozdně barokní budova hotelu Pošta, kostel sv. Michaela Archanděla a barokní socha sv. Michaela Archanděla, patrona a ochránce Černého Dolu.

V budově městyse Černý Důl je zřízeno pozoruhodné **Muzeum Podzemí Krkonoš** s doklady středověkého dolování v Krkonoších.

U zrodu proslulé **Menčíkovy textilky** stálo domácí přadláctví; dnes tady a.s. Mileta pokračuje v neméně úspěšné výrobě kvalitních kapesníků a bavlněných výrobků.

Jižně od Černého Dolu se rozkládá obec Fořt, kde léčivý sirný pramen a čisté ovzduší podnítily již v 17. století vznik lázní Fořt (Lesní Lázně); jejich obliba stoupala až do přelomu 19. a 20. století; v obci je pozdně barokní zámek a kostel, roubené usedlosti a klasicistní domy. Dnes již zaniklé lázně

Víte, že

- Současný několika etážový povrchový lom je výsledkem více jak třísetleté těžební činnosti.
- Vytěžený vápenec dopravuje od roku 1963 až do Kunčic nad Labem nákladní lanovka, která dnes patří mezi technické památky Krkonoš. Je to zřejmě poslední fungující nákladní lanovka v Čechách.
- Mechanická tkalcovna, barvírna a tiskárna Josefa Menšíka patřila již od roku 1875 k největším **textilním podnikům** v Krkonoších a byla spojena s rozvojem Černého Dolu. Do první světové války zde pracovalo až 2 000 zaměstnanců. Původní budova v údolí říčky Čistá je dnes rekonstruována pro účely cestovního ruchu.
- S historií dolování a s proměnami Černého Dolu Vás seznámí několik naučných stezek; jejichž návštěva určitě zpestří váš pobyt v této části Krkonoš.
- Jižně od Černého Dolu se rozkládá obec Fořt, kde léčivý sirný pramen a čisté ovzduší podnítily již v 17. století vznik lázní Fořt (Lesní Lázně).

48

Jedna z mnoha obnovených historických památek v okolí – kaplička sv. Kříže

připomíná architektura několika původních lázeňských objektů.

V širším okolí Černého Dolu je řada vkusně opravených kapliček se svéráznou historií.

Obec HORNÍ MARŠOV

Místo na soutoku Úpy s Lysečinským potokem na úpatí Rýchor je osídlené od vrcholného středověku a bylo po dlouhou dobu správním i církevním centrem východních Krkonoš.

Základní informace

- Trvalé osídlení po roce 1270. První **písemná zmínka o hamru** na železnou rudu pochází z roku 1466.
- Původní dřevěný protestantský kostel nahradil v roce 1608 renesanční kamenný kostel, dodnes zachovaný.
- V roce 1792 vznikl ve středu obce jeden z nejstarších podniků, pivovar s palírnou.
- Jednopatrový **klasicistní zámek** z roku 1792 byl přestavěn v letech 1903–1910 v novorenesančním stylu. Zámek vyhořel 19. 8. 2018.
- Dominantou obce je novogotický kostel Nanebevzetí Panny Marie.
- Katastr obce má 28,47 km², žije zde 970 obyvatel.

Trasy Horní Maršov

Krátká trasa

Vodovodní údolí ▶
Rýchorská
studánka

Dlouhá trasa

Horní Maršov ▶ Skalní jehla ▶
jepice krkonošská ▶
Krkonošský kras ▶
Lom Suchý Důl

Secesní dům na náměstí z roku 1906, původně s lékárnou v přízemí, je od roku 1945 až dosud sídlem obecní samosprávy.

50

Největší z původně barokních maršovských mlýnů stojí uprostřed obce na rozcestí cest do Albeřic a na Rýchory.

Na samém úpatí Rýchor

Do horské obce v ohybu řeky Úpy, osídlené zřejmě od konce 13. století, se v polovině 16. stol. přistěhovali dřevorubci z Tyrol. Těžili zde dřevo pro místní potřebu, později i pro kutnohorské doly.

Současná podoba původně **barokního vodního mlýna** na Lysečinském potoce pochází z první pol. 19. století.

Informační centrum a galerie Veselý výlet v Temném dole slouží návštěvníkům od října 1993.

Od roku 2012 sídlí v obci Středisko ekologické výchovy SEVER a v objektu bývalé barokní fary dům obnovy tradic, ekologie a kultury DOTEK.

Vleky a sjezdovky nabízejí Třešňovka v Horním Maršově, Ski areál Horní Albeřice a areál v Dolních Albeřicích.

Lysečinská jehla

Na skalnatém hřebítku nedaleko od soutoku Lysečinského a Albeřického potoka se tyčí do výšky 8 m skalní útvar zvaný **Lysečinská skalní jehla**, též známý jako *Latenštejn*.

V Krkonoších se jedná o jev zcela ojedinělý, skalní útvar vznikl selektivním zvětráváním okolních vápenců. Skalní jehlu je vidět z cesty v období,

Víte, že

- Ke katastru obce se počítají i Dolní a Horní Albeřice, Dolní a Horní Lysečiny, Maršov III a Temný Důl.
- U původně barokní fary a kostela stojí přes 400 let stará lípa a barokní socha sv. Jana Nepomuckého z r. 1717.
- U radnice v levé opěrné zdi řeky Úpy je uloženo torzo další sochy sv. Jana Nepomuckého z roku 1880, poškozené povodní v roce 1897.
- Za mostem na levém břehu Úpy je umístěn **scesní limnigraf** pro měření průtoku vody z roku 1928.
- Před radnicí stojí **pískovcová kašna** se sochou Spravedlnosti a delfíny z roku 1906.

51

Romantický hrádek Aichelburg v Temném Dole pochází z roku 1863. Zřícenina je částečně obnovena díky péči Hradní společnosti Aichelburg.

kdy jsou okolní stromy bez listů. Je také možné dojít až k její patě.

Rýchorská studánka

Vyvěrá v nadmořské výšce 967 m na svahovém prameništi osídleném řadou vzácných rostlin a živočichů, např. endemickým plžem **vřetenovkou krkonošskou**. Studánka zásobuje pitnou vodou obyvatele Horního Maršova i Rýchorské boudy. Maxův potok vytékající ze studánky protéká Vodovodním údolím a po dvou kilometrech a překonání cca 400 metrů výšky se vlévá do zleva do Úpy. Nevede podél něj žádná komunikace, přetíná jej však několik lesních cest.

Jepice krkonošská

Jedinou dosud známou krkonošskou lokalitou výskytu této jepice je Lysečinský potok. Byla odtud popsána v roce 1986. Dospělec má převážně hnědou barvu, larva je světle žlutohnědá, zadeček má

52

Plochá larva jepice krkonošské

předposlední tři články žlutavé, tmavě lemované. Dospělci se líhnou na jaře, žijí jen několik týdnů, larvy přezimují. Donedávna byla považována za endemit Krkonoš, byla však nalezena i v Jeseníkách a Rychlebských horách, jedná se tedy o endemický druh východních Sudet.

Vodovodní údolí

Okresní město Trutnov mělo na počátku 20. stol. problém se zásobováním pitnou vodou. Zakoupilo od Maršova pozemky na svazích Rýchor s velkými prameny. Ty byly svedeny do tzv. **vodních zámků** (vodáren). Voda z vodních zámků byla odváděna do 15 km vzdáleného Trutnova

Endemická vřetenovka krkonošská

53

potrubím o průměru 20 cm. Svahy Vodovodního údolí jsou ve spodní polovině tvořeny krystalickým vápencem až vápnitým dolomitem, který vystupuje v podobě skalek a hřebínků. Na nich se zachovaly bukové porosty s typickou flórou a faunou (vč. endemické vřetenovky krkonošské). Ve skalním podloží se také vytvořily tři drobnější **jeskyně** – Průlezná, Trucovna a Vodovodní.

Krkonošský kras

Krasové jevy se v oblasti Krkonoš vytvořily ve výchozech vápenců, vápnitých dolomitů a dolomitů,

Nejspodnější vodní zámek ve Vodovodním údolí

tvůřících nesouvislý pruh v komplexu krystalických břidlic. Malé rozměry a izolace ložisek nedovolují vznik rozsáhlejších jeskynních systémů, krasové jevy se však nacházejí v různě vyvinutých formách ve většině karbonátových těles.

V Horních Albeřicích probíhala od počátku 19. století intenzivní těžba krystalických vápenců. Ve dvou z dochovaných pěti lomů byly odkryty jeskynní systémy. Nejznámější a nejdelší je **Albeřická jeskyně** (Bischofova) s jedním hlavním a dvěma menšími patry, komíny a propastmi. Najdeme ji na konci stejnojmenného úzkého lomu, zakončeného mohutným, často zatopeným portálem. Krakonošova a Celní jeskyně byly objeveny ve stěně Celního lomu.

Lom v Suchém dole

Sled vrstev v lomu ukazuje vývoj sedimentárních hornin a jejich metamorfózu. Můžeme zde sledovat polohy s bělavými lavicovitými karbonáty přecházejícími do nepřeměněných vápenců, v nichž byly zjištěny zkameněliny (pravděpodobně spodní kambrium).

55

Na osmiboké kamenné věži šachtové vápenky z 19. století (chráněná kulturní památka) u Albeřického lomu je umístěna moderní expozice glosující sedm století života v Albeřickém údolí. Vápenka v Albeřicích byla upravena jako muzeum.

Víte, že

- V současnosti je na území KRNP a v jeho ochranném pásmu zjištěno 35 jeskyní a řada povrchových krasových jevů (závrty, škrapy, ponory a vývěry).
- Součástí jeskyně Trucovna je Perlový dóm se zachovalou krápníkovou výzdobou. Unikátní v Krkonoších jsou tady sintrové hrázky s jeskynními perlami o velikosti až 1,5 cm.
- V ústí Vodovodního údolí pracovala ještě v roce 1910 pec na pálení vápna.
- Na louce za potokem naproti Albeřickému lomu kvetou zjara tisíce šafránů bělokvetých.
- Jepice krkonošská byla v Červeném seznamu ohrožených druhů ČR zařazena mezi zranitelné.

54

Město PEC POD SNĚŽKOU

Horské město, jehož *genius loci* ve všech směrech určuje nejvyšší hora Krkonoš, Čech a Dolního Slezska – Sněžka. Její tvar, přírodní bohatství i rušnou historii dobývání nelze přehlédnout.

Základní informace

- Jméno *Velká Úpa* je známo již od roku 1567. Zmínka o tavicí peci je z roku 1569. Kostel Nejsvětější trojice ve Velké Úpě pochází z roku 1789.
- **První písemná zmínka** o Peci pod Sněžkou je z roku 1790.
- **Turistické zajímavosti:** lanová dráha na Sněžku a na Portášovy Boudy, herní krajina Pecka na Portášových Boudách, rozhledna na Hnědém vrchu, naučné trasy, podzemní muzeum Důl Kovárna v Obřím dole.
- Katastr obce má 5,2 ha se 643 stálými obyvateli. V okolí Pece pod Sněžkou se rozkládá 39 enkláv s mnoha horskými boudami.

Trasy Pec pod Sněžkou

Krátká trasa

Pec ▶ Vlčí jáma ▶
Zahrádky - Pražská
bouda ▶ Lučiny ▶
Javoří důl ▶ Pec

Dlouhá trasa

Růžový Důl ▶ Kaplička v Obřím dole ▶
býv. Obří bouda ▶ Luční bouda ▶
Kaplička/Památník
obětem hor ▶
Chalupa na Rozcestí
▶ Liščí hora ▶
Severka ▶ Pec

Centrum Pece pod Sněžkou, v pozadí masiv Studniční hory s Velkou Studniční jámou

V údolí pod Sněžkou

Na počátku historie Pece pod Sněžkou byli zřejmě **tajemní Vlaši**. Již v 15. století pronikli do divokého údolí řeky Úpy a pod Sněžkou hledali zlato a drahokamy.

O století později byl **Obří důl** již známým kutištěm měděných rud a arsenopyritu. Dolování rud, těžba a transport dřeva sem přivedla odborníky z Tyrol, Korutan a Štýrska, kteří postupně osídlili celé údolí řeky Úpy. Rudy se zpracovávaly v arsenikových pecích v místě tehdejší obce (odtud původ názvu).

Na mapách se **Pec a Sněžka** objevily až v druhé polovině 16. století.

Při pozdější éře budního hospodářství vznikaly na okolních svazích luční enklávy s rázovitými roubenkami. Během 19. století se pozvolna měnily v turistické objekty, základ dnešní infrastruktury Velké Úpy a Pece pod Sněžkou (známé dříve jako Velká Úpa III). **Statut města** má Pec teprve od roku 1987.

Pec pod Sněžkou je vyhledávaným turistickým střediskem s pestrou nabídkou celoročních turistických a rekreačních aktivit. Ubytovací kapacita je téměř 10 000 lůžek. V Peci je 5 sjezdových areálů, 12,5 km sjezdovek a upravované běžecké tratě.

Příběh nejvyšší české hory

Trojboký jehlan Sněžky je dílem dávných ledovců a vodní eroze. Svahy Sněžky pokrývá unikátní střeoevropský ostrov arko-alpínské tundry.

Jedním z prvních dobyvatelů vrcholu byl neznámý benátský kupec (1456). V roce 1569 změřil její výšku Jiřík z Řásně. Slezský šlechtic Schaffgotsch nechal v 17. století vybudovat na vrcholu kapli sv. Vavřince. V 19. století již na vrcholu Sněžky stála Pruská a Česká bouda.

Lanovka vede k vrcholu Sněžky od roku 1951. Po svazích ročně putuje přes ¾ milionu lidí – je to hlavní poutní místo Krkonoš.

Víte, že

- Sněžka měří **1 603 m n. m.**, v minulosti údaje o výšce kolísaly od 1 601 až po 1 605 m n. m.
- Svahy Sněžky po tisíciletí přetváří mrazivé arktické klima, průměrná roční teplota na vrcholu nepřesahuje 0,6 °C.
- **Ledovec Obřího dolu** svou délkou 5,5 km dosahoval až k hornímu okraji Pece.
- Polské objekty jsou na vrcholu Sněžky od roku 1974, kdy nahradily Slezskou boudu a meteorologickou stanici.
- **Vodovod na vrchol Sněžky** z Obřího dolu Rudnou roklí pochází z roku 1919 (dnes je již mimo provoz).
- **Svatovavřínecká pouť** se na vrcholu Sněžky koná každoročně 10 srpna.

Ledovcovému údolí Obřího dolu dominuje nejvyšší hora Krkonoš a Čech

57

Po stopách ledovců

Čtvrtohorní ledovce se podílely na vzniku skalnatých amfiteátrů v závěrech horských údolí – ledovcových karů. Úpská jáma, Studniční jámy či Kocioł Wielkiego a Małego Stawu a Łomniczki patří k nejznámějším, hostí nejbohatší přírodu z celých hor.

Krakonošova nebo **Čertova zahrádka** jsou přírodní klenoty Krkonoš. Přítomnost ledovců v Krkonoších prozrazují i ledovcové morény a jezera.

Tundra na hřebenech Krkonoš

Tajemná rašeliniště na náhorní planině kolem Luční boudy připomínají vzdálený sever Evropy. Je to domov glaciálních relikтів – severských rostlin a živočichů – které sem doputovaly při čtvrtohorním zalednění Evropy.

Vrcholy Sněžky, Luční a Studniční hory jsou drsným panstvím mrazu, ledu a větru. Vytvořila se tady **pozoruhodná galerie** kamenných políček, kopečků, brázd a teras, nejdokonalejší v celé střední Evropě. Je to svět drobných otužilců, mechů, lišejníků, travin a drobných keříčků.

Severský kulík hnědý patřil ještě nedávno k vyhynulým druhů Krkonoš. Dnes se do Krkonoš opět vrací během tahu

59

Úpské rašeliniště nedaleko Luční boudy patří k přírodním klenotům Krkonoš

A znovu se tu znovu objevil i severský pták **kulík hnědý**, který z Krkonoš vymizel již na počátku minulého století.

Divoká řeka

Řeka **Úpa** pramení na Úpském rašeliništi poblíž Luční boudy. Divokou scénérii Úpské jámy dotváří

58

Víte, že

- Mezi glaciální relikty patří ostružiník moruška, všivec sudetský, vážka leskllice horská nebo modráček tundrový.
- Úpské rašeliniště** má rozlohu přes 70 ha a je pramenišťem Úpy a Bílého Labe.
- Roste zde zvláštní stolová forma kleče, dosahující stáří přes 200 let.
- Dřevěné **roubené domy** (roubenky) většinou mají trojdílnou konstrukci – obytnou světnici, síň a komoru či chlév. Konstrukce z otesaných kmenů stojí na kamenné podezdívce. Mezery mezi trámy se ucpávaly mechem a třískami a zamazávaly jilem.

Víte, že

- Řeka Úpa má délku 78,7 km a ústí zleva do Labe u Jaroměře.
- Úpa umožnila splavování dřeva, zvláště pro potřeby kutnohorských stříbrných dolů. K navýšení průtoků sloužily nádrže – **klauzy**; v povodí Úpy jich bylo 19, ta nejvýše položená se nacházela v blízkosti kapličky v závěru Obřího dolu. Naučné panely zobrazují její pravděpodobnou podobu.
- Za posledních 60 let spadlo v Krkonoších již přes 1200 **sněhových lavin**.

Malá expozice v Kapličce v Obřím dole popisuje přírodní katastrofu z roku 1897

Horní a Dolní Úpský vodopád (129 m a 45 m).

V závěru Obřího dolu Úpa často mění své koryto.

Koncem 19. století postihly Krkonoše velké povodně. Největší se odehrála 28. až 30. července 1897, kdy při průtrži mračen spadlo v Obřím dole 342 mm srážek (pětina celoročního množství). Rozvodněná Úpa a obrovské zemní laviny

Svahy Úpské jámy patří k velmi frekventovaným lavinovým drahám východních Krkonoš

61

60

ze svahů Sněžky a Růžové hory připravily o život v Obřím dole a v Peci 8 lidí, materiální škody byly nedozírné. Další povodňové katastrofy Krkonoše postihly v letech 1997, 2000 a 2002.

Přírodní živly

Krkonoše jsou proslulé intenzivní lavinovou činností, na obou stranách hor je zmapováno přes 100 lavinových drah.

Jen v oblasti Sněžky a Studniční hory je 8 lavinových svahů, na svazích Białego Jaru a obou Stawů dalších 7.

Krkonošské laviny mají na svědomí desítky lidských obětí, k největší tragédii došlo 20. 3. 1968 v dolině Bialy Jar, kdy pod lavinou zahynulo 19 lidí.

Obec MALÁ ÚPA

Stříbrné doly v Kutné Hoře přímo hltaly dřevo, proto K. Gendorf povolal dřevaře z Tyrolska, Korutan a Štýrska. Přišli do Malé Úpy v r. 1566 a za čas nebylo v okolí co kácet. Přesto se tady udrželo dřevorubecké řemeslo dalších 400 let.

Základní informace

- Rok 1566 je **počátkem osídlování** Malé Úpy, kdy dorazili dřevaři z alpských zemí na na pozvání K. Gendorfa. O rok později již stavěli klauzy. Velikou klauzu pro plavení dřeva z roku 1575 zachycuje nejstarší obrazová **Hüttelova mapa Krkonoš** (1576–1585).
- 12. 9. 1779 přijel v doprovodu generála Laudona budoucí císař rakouský a král český **Josef II.** a přislíbil stavbu kostela, hřbitova a školy. Dřevěný **kostel sv. Petra a Pavla** byl vysvěcen v roce 1791 a teprve zděný z roku 1805 zůstal v obdobném vzhledu dodnes. Škola byla otevřena v roce 1797.
- Zakladatel hostince Pomezní bouda **H. Blaschke** postavil roku 1868 na Sněžce Českou boudu.
- Katastrálně byla Malá Úpa samostatná od roku 1748. Nyní má správní území rozlohu 26,65 km² a žije zde 120 obyvatel (v minulosti i přes 1 000).

Historické centrum Malé Úpy

Trasy Malá Úpa

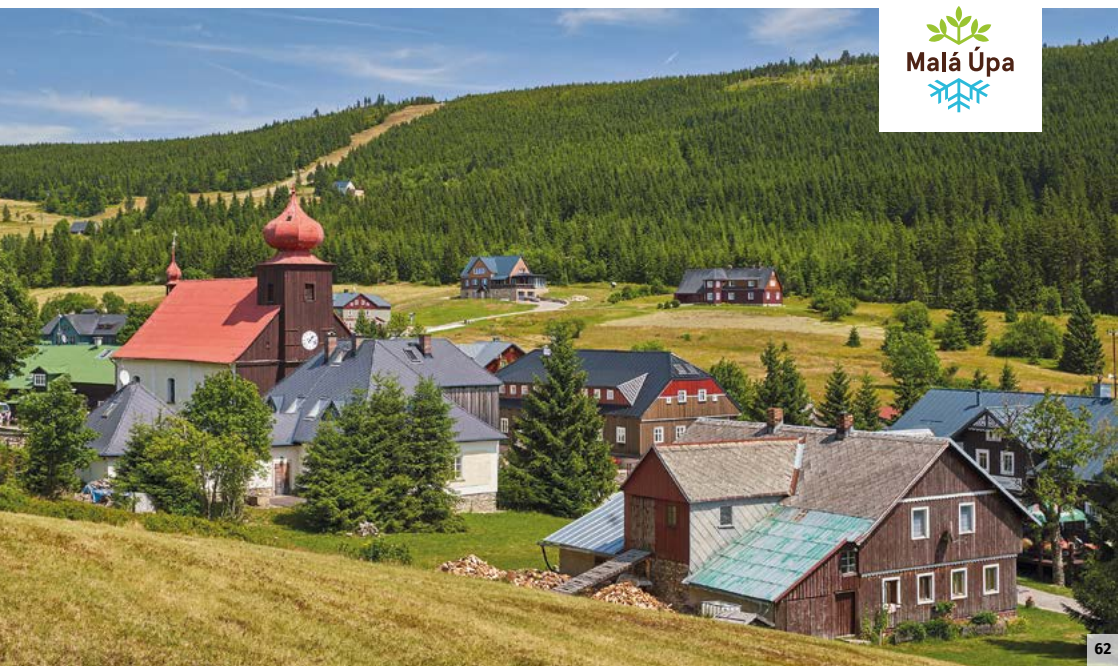
Krátká trasa

Za větrem ▶
Jelenka ▶
Tabule (Skal-
ny Stůl) ▶
Pomezní
Boudy

Dlouhá trasa

Léčivé prameny ▶ Niklův
Vrch ▶ Šimovy
Chalupy ▶
Jelení důl ▶
Spálený Mlýn

63

Pivovar Trautenberk vaří od roku 2016

Celníci a pašeráci

Od 16. stol. byly ve **Smrčím** a **Lvím dole** těženy rudy železa a arsenu, těžba byla obnovena po roce 1735 a následně v letech 1841 až 1866.

S. Hübner v roce 1815 přestavěl rodnou chalupu na hotel a pořádal od něj jízdy hostů na rohačkách.

K obživě našich předků patřilo nebezpečné **pašování** cukrářů, kořalky, tabáku a později i petroleje ze sousedního Slezska, kam naopak nosili na krosnách hlavně máslo a sýry.

Celnice se na Pomezí Boudy se přestěhovala ze Smrčí až 1. 11. 1841. Sudetští Němci 20. 9. 1938 celní úřad vypálili, hranice po válce zůstala uzavřená až do roku 1961. Galerie Celnice slouží veřejnosti od roku 2014.

První **lyžařský vlek** U Kostela byl postaven roku 1961. Nejnovější, 1 km dlouhá a šedesát metrů široká sjezdovka Pomezky slouží od roku 2010.

V roce 2008 se pro děti otevřela na 16km trase **Pohádková stezka** podle 10 kouzelných pohádek z pera Marie Kubátové.

Údolí zastrčené pod Sněžkou

Jelení důl (Tichý, Lví) je 4,5 km dlouhé údolí, v dobách ledových zřejmě zaledněné. Ledovec dosahoval až asi 0,6 km délky a mocnosti

Víte, že

- Malá Úpa je nejvýše položená obec v Krkonoších a druhá v Česku.
- Scházeli se zde Václav Havel, Petr Uhl a další čeští disidenti společně se stejně smýšlejícími Poláky, a díky tomu si zde můžete projít unikátní **Disidentskou stezku**.
- V Malé Úpě vytěžené železné a arzenové rudy se v letech 1841–1870 vozily ke zpracování do Pece pod Sněžkou. Arzenový kyz se tady těžil i ve 20. a 30. letech 20. stol.
- Naposledy se z Malé Úpy plavilo dřevo v roce 1882 ke sklárně v Temném Dole. Dopravu po vodě nahradilo svážení na rohačkách.
- Tradice **sjíždění na rohačkách** se zrodila právě v Malé Úpě.

Tzv. maloúpský šindelový seníkový vikýř umožňoval transport sena ze svahu přímo na půdu horské boudy. Podobný typ není nikde v Evropě

64

10–24 m. Podílel se spolu s ledovcem Obřího dolu a Dolu Lomniczky na **formování trojbokého jehlanu** (karlingu) Sněžky. Jím vytvořená moréna mohla dokonce zahradit jezero v závěru Jeleního dolu. Údolím protéká Jelení potok pramenící na svazích Sněžky ve výšce 1 380 m. Vytváří četné peřeje a kaskády. Název Lví důl může mít podle nepotvrzených pramenů souvislost s dobýváním rud na počátku novověku. Staré zprávy zmiňují, že vchod do zdejší štolý hlídaly dvě sochy lvů.

Bouda Jelenka

Dal ji postavit hrabě J. Czernin-Morzin v roce 1936 jako loveckou chatu **Bouda U Emina pramene** podle blízkého vodního zdroje, označeného ještě před rokem 1914 deskou Emmaquelle. Po znárodnění sloužila bouda k podnikové rekreaci, od 90. let min. stol. je v soukromém vlastnictví. Nedaleko **Jelenky** odbočuje turistický chodník, tzv. Travers, který prochází pod Obřím hřebenem až nad Růžohorské sedlo.

Nachází se na něm **Památník největší letecké havárie** v Krkonoších. Dne 23. 2. 1945 ve 4 hodiny ráno narazilo v silné sněhové bouři do úbočí Obřího hřebene německé letadlo Junkers JU-52, které evakuovalo z Wroclawi zraněné vojáky. Zahynulo 23 lidí, kteří byli tentýž den svezeni a pohřbeni na maloúpském hřbitůvku. V roce 2002 byly jejich ostatky exhumovány a uloženy na německém vojenském hřbitově v Brně. Zbytky letadla najdete od roku 1998 v Infocentru v Malé Úpě a také u zídky hřbitova sv. Petra a Pavla.

Trosky letadla Junkers JU-52

Severní svahy Krkonoš z Tabule

Tabule (Skalny Stół)

Vrchol v nadmořské výšce 1 282 m tvoří suťoviska a břidličnaté svorové skalky rozpadající se na desky, které jsou zejména na okrajích hřebtu výrazně šikmé. Útvar je součástí Lesního hřebene neboli **Střechy** (polsky *Kowarski Grzbiet*) stejně jako několik skalek ukrytých v lese zvaných **Granaty** (výskyt polodrahokamu granátu). Od Tabule pokračuje Slezský hřbet přes Svorovou horu a Obří hřeben na Sněžku. Hřeben je unikátní ukázkou mrazem a ledem po tisíciletí přetvářených **kamenných sutí**. V poslední době došlo ke zničení některých kamenných polygonů návštěvníky tím, že z nich stavěli kamenné mužičky.

Léčivé prameny

Pramen Sv. Vojtěch s jedenácti léčivými vývěry najdeme v Horní Malé Úpě. Radioaktivní voda léčí např. onemocnění kloubů, periferního nervového systému, má analgetické účinky, posiluje imunitní systém organismu atd. Při léčbě vodu pijeme nebo používáme na obklady. Největších účinků lze dosáhnout koupelemi na místě vývěry,

na dvou dřevěných lavičkách si můžete dopřát chladnou nožní pololázeň v tůňce. Ta kombinuje účinky radioaktivity, chladové procedury Priessnitz (voda má 5 až 7 °C) s reflexní terapií (chození po kamenech). Ohrožení z ozáření tu nehrozí pro nízkou a přechodnou radioaktivitu (krátký poločas rozpadu radonu 3,8 dne).

Přírodní skanzen

Šímovy Chalupy (německy Simmaberg) je rozptýlená osada horských bud ležících nad údolím Jeleního potoka v nadm. výšce přibližně od 900 do 1 060 metrů. Byla vyhlášena jako vesnická památková zóna, 9 stavení má status kulturní

Jeden z vývěrů pramene Sv. Vojtěcha

Víte, že

- Pálením dřevěného **uhlí v milířích** se v Malé Úpě živilí uhlíři ještě před vznikem trvalého osídlení. Prodávali nelegálně uhlí do dolů a hutí hraběte Schaffgotsche v Kowarech pravděpodobně již od roku 1513.
- Svory vznikly přeměnou pískovců a prachovců usazených na dně moří, když byly při **kolizi prakontinentů** *Godwana* a *Laurussie* pod ně zatlačeny až do hloubky 30 km a tady pod obrovským tlakem a teplotou metamorfovaly.
- Ruly mají podobné minerální složení jako žuly (křemen, živec, slída). Rula má zrna minerálů protažená jedním směrem, žula neusměrněná. Ruly jsou zřejmě přeměněné žuly staré **500 milionů let**. Táhnou od Pomezničních Bud na Pěnkavčí vrch, druhé větší těleso od Pomezniho hřebene přes Světlou, Černou horu až na hřbet Žalého.
- Sjezdovka **skiareálu Pomezky** je jedna z nejvýše položených červených sjezdovek u nás.

68

Soubor devíti staveb je od roku 2003 první památkově chráněnou zónou lidové architektury v Krkonoších

památky. Slouží jako doklad podoby osídlení v době **budního hospodaření** v 18. a 19. století. Zajímavostí je, že sem nikdy nebyl přiveden elektrický proud.

Město ŽACLĚŘ

Poblíž důležité obchodní zemské stezky směřující do slezské Vratislavi bylo ve středověku objeveno černé uhlí. Jeho dobývání se stalo jednou z hlavních obživ obyvatel města Žaclěř, které se původně nazývalo Bornfloss, později Bernstadt a v pol. 19. století převzalo název hradu *Schatzlar* – Žaclěř.

Základní informace

- **První písemná zmínka** je z roku 1334 pod jménem *Berndstadt*.
- Významnou osobností spjatou s městem je **J. A. Komenský**, který v únoru roku 1628 spolu s dalšími přáteli zvolil cestu přes Žaclěř a Černou Vodu pro odchod do exilu (polské Lešno).
- **Historické jádro** je od roku 2003 městskou památkovou zónou. Náměstí obklopují původní domy s loubím, je zde mariánský sloup z roku 1725, historická kašna a pomník Josefa II. Za zhlédnutí stojí renesanční zámek Žaclěř a barokní kostel Nejsvětější Trojice.
- Odkaz na hornické tradice v podobě mlátku a želízka je ztvárněn ve znaku města.
- V budově bývalého okresního soudu z roku 1914 sídlí **Městské muzeum Žaclěř**, jehož expozice dokládají historii města do r. 1945.
- Katastr obce má rozlohu 2 182 ha, nadmořská výška je 612 m n. m.
- Žaclěř má 3 144 obyvatel (2018).
- Ski areál **Prkenný Důl – Žaclěř** má 5 km sjezdovek pro začátečníky i zkušené sjezdaře.

Zachované historické domy s loubím v Žaclěři

Trasy Žaclěř

Krátká trasa

Žaclěř ▶ hornický skanzen
Žaclěř (Důl J. Švermy, expo-
zice) ▶ Růžový palouček ▶
Boberská stráň ▶ zámek Žaclěř ▶
městská památková zóna

Dlouhá trasa

Žaclěř ▶ zámek ▶ Vizov ▶
Rýchorský kříž ▶ Dvorský
les ▶ Sněžné Domky ▶ Cesta
bratří Čapků ▶ Stachelberg ▶
Prkenný Důl ▶ Žaclěř

70

Důl Jan Šverma je dnes kulturní a technickou památkou

Hornické město pod bájnými Rýchorami

Na strmém výběžku Žaclěřského hřbetu pod Rýchorami byl vystavěn hrad (castrum *Schaeczler*), v písemných pramenech zmiňovaný roku 1334, později přestavěný na zámek, který střežil obchodní stezku vedoucí z Čech do Dolního Slezska.

V podhradí postupně vznikla osada (první písemná zmínka 1353). Město i hrad byly opakovaně dobývány a ničeny. Kryštof z Gendorfu hrad přestavěl na renesanční zámek.

Nález **černého zlata** je datován rokem 1570. Těžba černého uhlí měla mnohasetletou tradici a trvala do roku 1992, kdy byl důl pro nerentabilitu uzavřen.

Víte, že

- Za husitských válek sloužil **žaclěřský hrad** Slezanům jako základna při boji proti husitům. Hrad byl obléhán, a podhradí bylo vypáleno.
- Žaclěřská pánev je známá ložisky kvalitního černého uhlí (Žaclěřsko-svatoňovická permokarbonská kamenouhelná pánev). V masivu Vraních hor se též povrchově těží hornina ryolit, která se využívá ve stavebnictví.
- Po ukončení těžby černého uhlí v roce 1992 vznikl v technicky dobře zachovaném prostředí Dolu Jana Švermy unikátní **hornický skanzen**, kde si můžete prohlédnout technologii těžby uhlí, staré důlní mapy a dobové fotografie a navštívit část jámy Julie.
- V období let 1570 až 1992 bylo v Žaclěři vytěženo celkem 27 mil. tun kvalitního **černého uhlí**. V roce 1863 zde pracovalo již 800 horníků.

Mariánský sloup
na náměstí v Žaclěři

71

Žacléř byl v minulosti průmyslovým městem, kromě kamenouhelného dolu se zde nacházela sklárna, textilní továrna, porcelánka rodiny Pohlových, papírna rodu Reimannových v Prkenném Dole, výroba likérů rodiny Löwitovy.

Na okraji Krkonoš

Nejvýchodnější krkonošská rozsocha **Rýchor** (1 033 m n.m.) s Žacléřským hřbetem a protější masiv **Vraních hor** s Královeckým Špičákem (881 m n.m.) krajinářsky vymezují východní okraj Krkonoš a sousední Žacléřské a Broumovské vrchoviny.

Z vyhlídky u bývalé boudy Maxovka se nabízí nádherný **panoramatický výhled** na horskou část východních Krkonoš. Zleva od Černé hory a Světlé

Víte, že

- Na Rýchorách probíhal mnoho let bohužel neúspěšný pokus reintrodukce **tetřeva hlušce**, který dnes náleží mezi vymizelé druhy krkonošské fauny.
- Do nedaleké říčky Bobr při jejím vtoku do vodní nádrže Bukówka se před časem vrátil **bobr evropský**, který se v posledních desetiletích znovu objevuje na místech, kde byl v Evropě v minulosti člověkem vyhuben.
- V Žacléři a jeho okolí probíhá naučná stezka **Po stopách Jana Ámose Komenského**, připomínající život tohoto českého velíkána, známého jako učitel národů.

Na Růžovém paloučku u Žacléře se na česko-polských hranicích nachází památník **Labyrint**. Je poctou J. A. Komenskému, který tudy odcházel do exilu. Má průměr 12 m s bronzovou podobiznou uprostřed.

72

73

Interiér **Dvorského lesa** je věrnou ukázkou horské pralesovité bučiny

hory přes Liščí horu, Studniční horu a Sněžku, Pomezní hřbet až po úvalovitá údolí Lysečin a Albeřic a nedaleký masiv Mravenecníku. Jiné výhledy jsou z luční enklávy Sněžných Domků. Na úpatí Žacléřského hřbetu se tyčí žacléřský zámek, pod ním se rozkládá město Žacléř.

Odlisný je krajinný ráz přilehlých částí Polska na nejvýchodnějším okraji Krkonoš pod Rýchorami v Libavské bráně (Brama Lubawska). Velkou vodní nádrž Bukowku napájí řeka Złotna (levostranný přítok Bóbru), pramenící v blízkosti Pomezního sedla.

Podlouhlý masiv Vraních hor mají v oblíbenosti milovníci **závěsného létání**, po jeho východních svazích probíhá státní hranice s Polskem.

V závětrí Rýchor

Nejvýchodnější cíp Krkonoš oplývá pestrou přírodou, zejména na vrcholu Rýchor. Pralesovitá bučina **Dvorský les** (1 033 m n.m.), květnaté horské louky a pramenisté v okolí Rýchorské květnice a Rýchorské studánky (tři části dřívější přírodní rezervace Na Rýchorách) hostí rozmanitou horskou faunu a flóru.

V okolí naučné stezky roste sasanka narcisokvětá, oměje, stračky, hořce, koniklece. Křivolaké kmeny starých buků hostí nápadné plodnice chorošovitých hub. **Boberskou stráň** na severním svahu Žacléřského hřbetu pokrývají bohaté horské bučiny a javořiny. V lesích nad Babím hnízdí vzácný **čáp černý**.

Čáp černý patří mezi vzácné ptačí druhy krkonošských lesů

74

Putování (ne)dávnou historií

Mezi Rýchorami a Vraními horami probíhala již na začátku 11. stol. **Žacléřská stezka** – nejstarší obchodní stezka, spojující Čechy se západním Slezskem. Stezka Královeckým sedlem byla často využívána k válečným výpravám, např. po ní vtrhlo do Čech v roce 1110 polské vojsko násilnického knížete Boleslava Křivoústého. V roce 1134 byl dán pokyn k vybudování **žacléřského gotického hradu**. Měl rušnou historii, byl opakovaně dobýván, ničen, vypálen (husitská tažení, Slezané, Švédové během 30leté války). Později byl Kryštofem Gendorfem přestavěn na renezanční zámek.

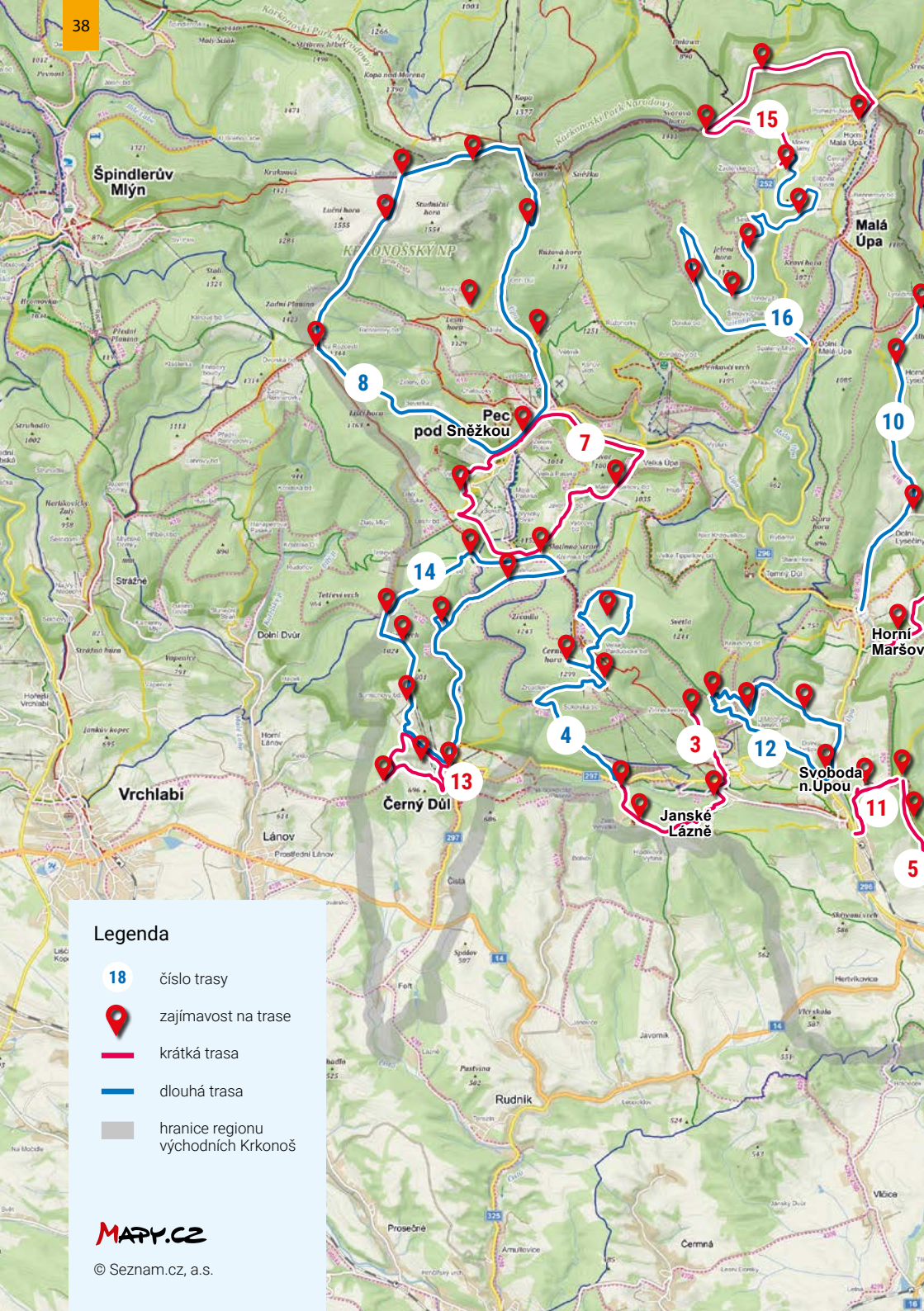

75

Největší dělostřelecká tvrz Stachelberg

V letech 1935–1938 bylo severně od Babí zbudováno rozsáhlé podzemní **vojenské opevnění Stachelberg**. Dnes slouží jako muzeum. Válečná léta připomínají kolem Žacléře i drobné bunkry – řopíky. Stachelberg je největší dělostřeleckou tvrzí vybudovanou v předválečném Československu. Měla být vyzbrojena houfnicemi, protiletadlovými kanony a kulomety. Posádka 100 mužů mohla odolávat nepříteli až dva měsíce. Začátek II. světové války bohužel probíhal jinak.

Nedaleko Rýchorské boudy, která je oblíbeným výletním cílem, stála od roku 1892 Maxova bouda (Maxovka), která zchátrala po II. světové válce.

Legenda

18

číslo trasy

zajímavost na trase

krátká trasa

dlouhá trasa

hranice regionu
východních Krkonoš
MAPPY.CZ

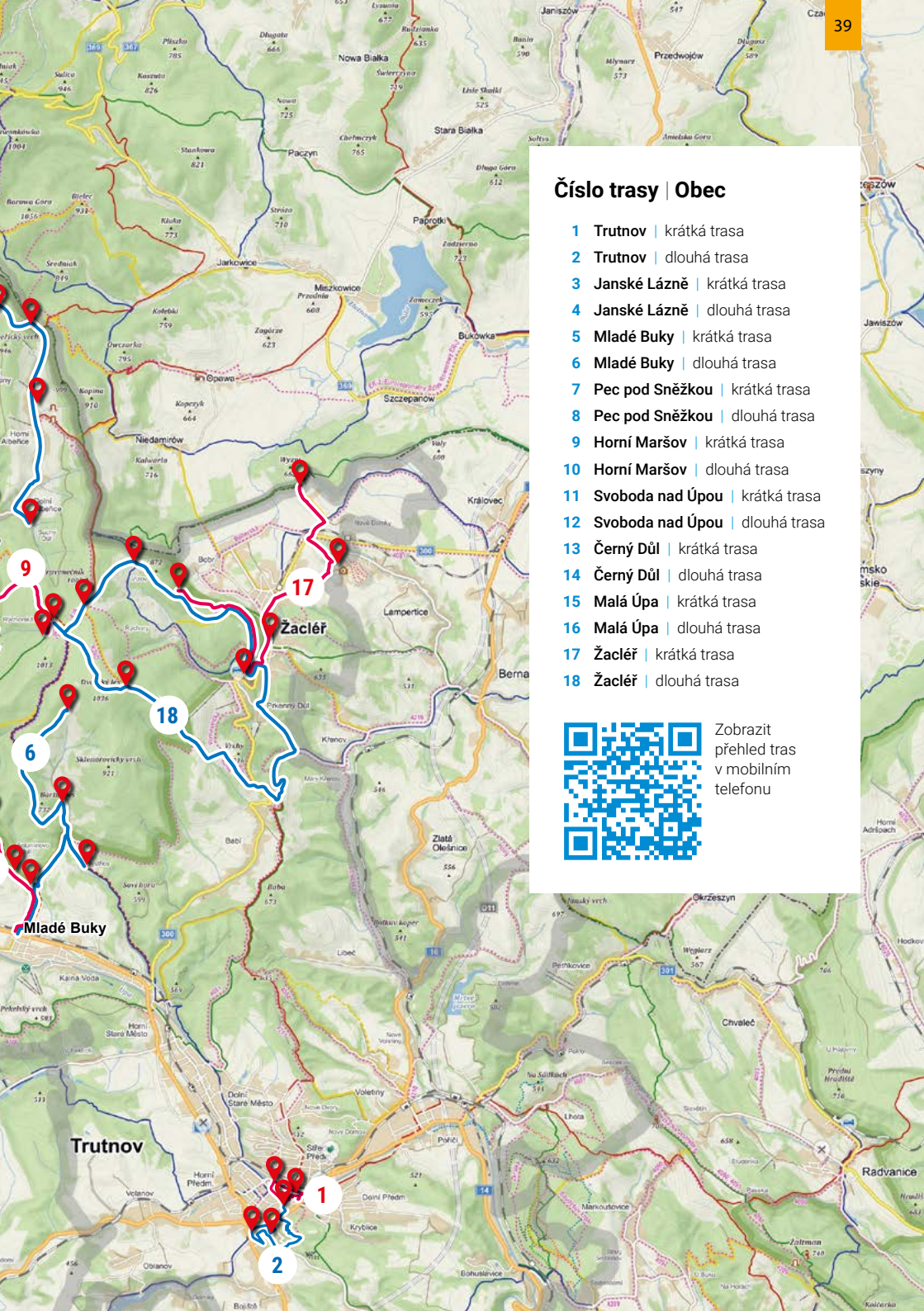
© Seznam.cz, a.s.

Číslo trasy | Obec

- 1 Trutnov | krátká trasa
- 2 Trutnov | dlouhá trasa
- 3 Janské Lázně | krátká trasa
- 4 Janské Lázně | dlouhá trasa
- 5 Mladé Buky | krátká trasa
- 6 Mladé Buky | dlouhá trasa
- 7 Pec pod Sněžkou | krátká trasa
- 8 Pec pod Sněžkou | dlouhá trasa
- 9 Horní Maršov | krátká trasa
- 10 Horní Maršov | dlouhá trasa
- 11 Svoboda nad Úpou | krátká trasa
- 12 Svoboda nad Úpou | dlouhá trasa
- 13 Černý Důl | krátká trasa
- 14 Černý Důl | dlouhá trasa
- 15 Malá Úpa | krátká trasa
- 16 Malá Úpa | dlouhá trasa
- 17 Žacléř | krátká trasa
- 18 Žacléř | dlouhá trasa

Zobrazit
přehled tras
v mobilním
telefonu

Krkonošský národní park – přírodní klenot střední Evropy

Nejvyšší a nejznámější pohoří České republiky Krkonoše se pro své mimořádné přírodní hodnoty staly v roce 1963 prvním českým národním parkem. Území o rozloze 639 km² (česká strana 454 km², polská strana 185 km²) je mimořádně cenným svědectvím nejen rušného přírodního vývoje, ale i soužití člověka s horskou přírodou.

Krkonoše jsou nejvyšším pohořím České republiky, ale i celé střední Evropy severně od Alp. Táhnou se v délce téměř 30 km ve směru severozápad–jihovýchod a tvoří přirozenou hranici mezi Českou republikou a Polskem.

Mimořádně **rozmanitá krajina**, snadná dostupnost a moderní turistická infrastruktura tvoří z Krkonoš nejnavštěvovanější národní park celé Evropy. V Krkonoších panuje **nejdrsnější klima** ze všech evropských středohor.

Vrchol Sněžky dosahuje nadmořské výšky 1 603 m, úpatí hor je pouhých 400 metrů nad mořem.

Území národního parku je rozčleněno do čtyř zón (zóna přírodní, přírodě blízká, zóna soustředěné péče a zóna kulturní krajiny) s rozdílným způsobem péče a využívání, který vychází z přírodních hodnot krajiny národního parku (více na www.krnap.cz).

Součástí nové zonace jsou i tzv. klidová území, především v hřebenových oblastech Krkonoš.

Území národního parku obklopuje ochranné pásmo, ve kterém se nacházejí i hlavní krkonošská střediska: Pec pod Sněžkou, Janské Lázně, Špindlerův Mlýn, Rokytnice nad Jizerou a Harrachov.

Studniční hora s karem Úpské jámy a bájnou **Krkonošovou zahrádkou** patří k přírodním unikátům východních Krkonoš

Základní informace o Krkonošském národním parku

- **Sídlo Správy KRNAP** je ve Vrchlabí, polského Karkonoskiego Parku Narodowego v Jelení Hoře.
- **Informační střediska** Správy KRNAP jsou v Peči pod Sněžkou, Vrchlabí, Špindlerově Mlýně a v Harrachově.
- KRNAP byl vyhlášen v roce 1963, na polské straně Krkonoše existuje KPN již od roku 1959. Rozloha KRNAP činí 36 327 ha, rozloha KPN je 5 575 ha.
- Krkonoše jsou od roku 1992 zařazeny do celosvětové sítě **Biosférických rezervací UNESCO** (Program Člověk a biosféra – MAB).
- Vše o Krkonoších najdete na stránkách měsíčníku **Krkonoše a Jizerské hory**, který vychází již od roku 1964.
- Sborník **Opera Corcontica** (Krkonošské práce) přináší veškeré vědecké poznatky o Krkonoších.
- Velmi podrobné informace obsahují internetové stránky obou parků **www.krnep.cz** a **www.kpnmab.pl**.

Schustlerova zahrádka, nejbohatší přírodovědná lokalita české strany Krkonoše v Pančavské jámě v závěru Labského dolu, je pojmenována po prof. Františku Schustlerovi

Víte, že

- První návrh na zřízení Krkonošského národního parku zpracoval již v roce 1923 **prof. František Schustler**.
- Ročně navštíví českou stranu Krkonoše přes 6 milionů, polskou přes 2 miliony lidí.
- Na české straně hor je přes 800 km letních a zimních značených cest, na polské straně 230 km.
- Na nejzajímavější místa Krkonoše vás dovede 11 naučných stezek, které provozuje Správa KRNAP (viz brožura **Naučné stezky v KRNAP** dostupná v PDF na www.krnep.cz)
- Od úpatí až po hřebeny hor Správa KRNAP umístila na zajímavých místech téměř **300 QR kódů**. Mobilní aplikace vám umožní dozvědět se mnohé o přírodních či vlastivědných pozoruhodnostech Krkonoše.
- Na www.krnep.cz jsou volně dostupné desítky dalších popularizačních, odborných či vědeckých pojednání o Krkonoších.

Po stopách ledovců, řek a studených větrů

Na podobě Krkonoš se v „nedávné“ historii podílelo mnoho přírodních sil, které panovaly na severní polokouli během opakovaných ledových dob ve čtvrtohorách. Krkonoše nikdy nepokryl pevninský ledovec. Ten doputoval až k severnímu úpatí hor, avšak chlad v jeho předpolí umožnil v několika krkonošských údolích vznik místních ledovců. Ledovcové kary, jezera a morény jsou svědectvím tehdejší drsné doby stejně jako mrazem tříděné půdy a kamenité sutě v nejvyšších polohách hor. Tam bylo panství mrazu, ledu a větru.

Led, mráz, vítr a laviny

V Krkonoších se nachází přes tři desítky impozantních skalnatých kotlů v závěrech horských údolí. Jsou to ledovcové kary, v místním názvosloví známé jako jámy.

Úpská jáma, Kotelní jámy, Labské jámy, Sněžné jámy a další místa dokládají svým tvarem přítomnost **mocných ledovců**, které při své pouti do údolí porůznu navršily mocné valy – ledovcové morény a umožnily tak vznik několika ledovcových jezer na polské straně, ale i české straně Krkonoš.

Na hřebenech hor mráz měnil povrch hor do roztroušených kamenných věnců, brázd, periglaciálních teras nebo nápadných skalních výchozů – torů.

Prudké horské toky vymodelovaly nezaměnitelný krajinný ráz hlavních a bočních horských údolí – rozsoch.

V Krkonoších převládají západní větrné proudy, které se již od třetihor podílejí na tvarování návětrných svahů, náhorních planin a závětrí karů, kde je panství sněhových lavin.

K fenoménům hřebenové tundry Krkonoš patří **mrazem vymodelované periglaciální terasy** na Luční a Studniční hoře, na Sněžce a několika dalších vrcholech hor

Mrazivé periglaciální klima vymodelovalo na hřebenech Krkonoš desítky bizarních skalních útvarů – torů, například **Dívčí kameny**

Víte, že

- Krkonoše jsou budovány převážně kyselými horninami – žulami, rulami, svory, fylity a kvarcity.
- **Wielki Staw** má rozlohu 8,3 ha a je 24,4 m hluboký, **Mały Staw** o rozloze 2,9 ha má hloubku 7,3 m.
- Mezi nejznámější **krkonošské tory** patří Pielgrzymy, Polední kámen, Mužské a Dívčí kameny, Violík, Tvarožník, Konskie łby nebo Harrachovy kameny.
- Nejdelšími **ledovcovými údolímí** (trogy) jsou Obří důl a Labský důl v délce přes 5 km. Jejich příčný profil je ve tvaru písmene **U**, na rozdíl o říčních údolích ve tvaru písmene **V**.
- V Krkonoších je více jak 100 svahů, kde pravidelně padají **sněhové laviny**; jen za posledních 50 let spadlo na české straně Krkonoš více jak 1 200 lavin; mají na svědomí i mnoho lidských životů.
- **Mapa republiky** na jižním svahu Studniční hory je nejdéle ležícím sněhovým polem na české straně Krkonoš (v průměru je tady výška sněhu 4 až 8 m, ale občas i přes 15 m (!)).
- V Krkonoších se nachází přes dvě desítky **vodopádů** (Pančavský a Labský vodopád, Horní a Dolní Úpský vodopád, Pudlavský vodopád, vodopády Kameřcziku a Szklarky a další).
- **Hlavními řekami** Krkonoš jsou Labe, Bílé Labe, Úpy, Jizerka, Jizera, Mumlava, Kamienna, Wrzosówka, Podgórna, Łomnica a Jedlica.

80

Z pralesů na hřebeny hor

Krkonoše jsou oblíbeným cílem výletů i proto, že tu v krátké době můžete projít od podhorské kulturní krajiny, přes rozmanité listnaté lesy, tmavé horské smrčiny až nad hranici lesa, kde se rozkládají alpské trávníky, tajemná rašeliniště a zvláštní svět severské tundry. Čtyři vegetační výškové stupně, každý s jiným koloritem a jinou osádkou rostlin a živočichů, z nichž mnohé se tady usídlily v dávné minulosti poledové doby (glaciální relikty) a jiné tady vznikly v izolaci od ostatních hor a nikde jinde nerostou a nežijí (krkonošské endemity). Taková je nabídka unikátní krkonošské přírody.

Základní informace

- Krkonoše patří k **nejprobadanějším pohořím** světa; vše o jejich krajině, přírodě a historii obsahuje velká encyklopedická publikace Krkonoše – Příroda a lidé (nakladatelství Baset, 2007).
- Čtyři vegetační výškové stupně Krkonoš:
 - (1) **submontánní** (podhorský) stupeň se rozkládá mezi 400 až 800 m n. m. (50 % z celkové rozlohy Krkonoš),
 - (2) **montánní** (horský) stupeň v rozpětí 800 až 1 200 m n. m. (40 % z celkové rozlohy Krkonoš),
 - (3) **subalpínský** stupeň v nadmořských výškách 1 200–1 450 m n. m. (9,3 % rozlohy Krkonoš),
 - (4) **alpínský** stupeň v polohách mezi 1 450 až 1 603 m n. m. (0,7 % rozlohy Krkonoš).
- **Arkto-alpínská tundra** Krkonoš se rozkládá na ploše pouhých 47 km², což je jen 7,4 % z celkové rozlohy Krkonoš; je to unikátní mozaika alpínských vrcholů (lišejníková tundra), klečových porostů, trávníků a rašelinišť náhorních plošin (travnatá tundra) a závětrných svahů ledovcových karů (květnatá tundra).
- Krkonoše hostí více jak 1 200 druhů cévnatých rostlin, nejméně 15 000 druhů bezobratlých a více než 320 druhů obratlovců, z čehož je 1 zástupce kruhoustých, 5 původních druhů ryb, 10 druhů obojživelníků, 6 druhů plazů, 278 druhů ptáků a více než 60 druhů savců.

Svahy a vrcholky

Na úpatí i na svazích Krkonoš jsou zřetelné po staletí trvající stopy lidské činnosti, z nichž mnohé byly neblahé, jiné naopak přispěly ke koloritu krkonošské krajiny.

Rozsáhlé zmenšení rozlohy i ochuzení dřevinné skladby horských lesů vyvážil vznik horských květnatých luk na trvale bezlesých horských enklávách, jejichž přírodní bohatství doplňuje i neopakovatelný vzhled horských roubenek.

O něco výše se nad horní hranici lesa rozkládá domovina houževnaté borovice horské neboli kleče, jejíž keře jsou často i více než 200 let staré.

Na rozlehlých náhorních planinách v okolí Lučnické a Labské boudy jsou skryta **severská rašeliniště** s blankytnými oky rašelinných jezírek. Je to svět glaciálních reliktních – pamětníků dávných dob ledových a poledových.

Patří mezi ně např. slavík modráček tundrový, sídlo horské, slíďák *Arctosa alpigena lamperti*, hraboš mokřadní, ostružiník moruška nebo všivec krkonošský.

Krkonoše představují **unikátní ostrov tundrové krajiny** uprostřed Evropy.

Několik nejvyšších vrcholů Krkonoš osídlila společnost severských mechů, lišejníků, travin a otužilých keříčků – je to svět krkonošské arkto-alpínské tundry, s jejíž obdobou se setkáte až ve vzdálené Skandinávii.

Z pokladnice krkonošské fauny

kulíšek
nejmenší

leskllice
horská

slavík modráček
tundrový

kobylka
Kraussova

konipas
horský

okáč rudopásný

čolek
horský

modrásek bahenní

rejsek horský

zmije obecná

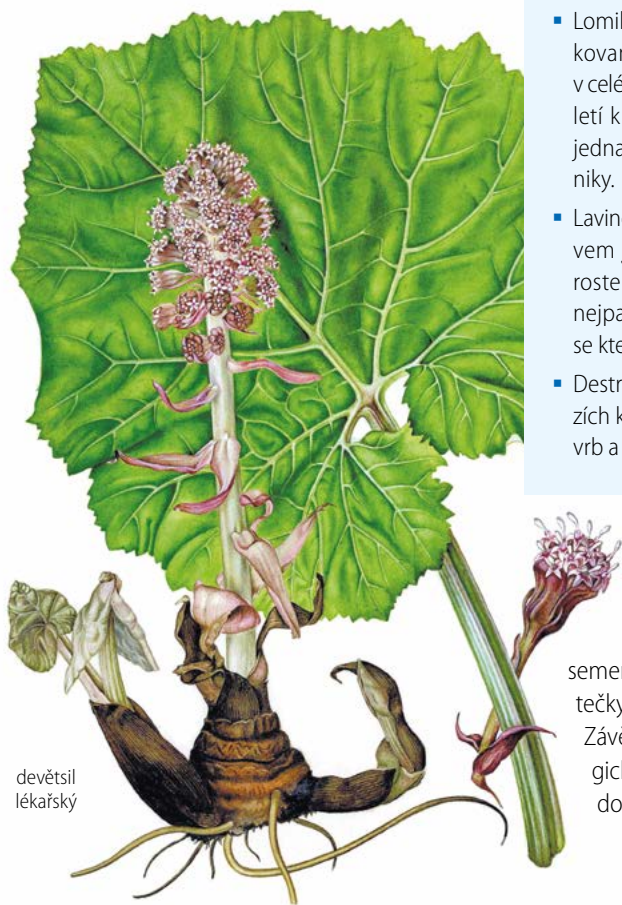
Tajemství krkonošských zahrádek

Divoká příroda krkonošských ledovcových karů uváděla v úžas naše předky, kteří tam chodili sbírat léčivé byliny. Nedokázali si pestrost tamní květeny vysvětlit jinak než pomocí mýtů a pověr, a tak se objevily názvy jako Krakonošova nebo Čertova zahrádka, dvou přísně chráněných míst na svazích pod Sněžkou.

Dnes víme, že záhada spočívá v pozoruhodné **souhře mocných sil** – větru, sněhu, lavin a dávých ledovců. Závětrí ledovcových karů je divadelní scénou, kde se tyto přírodní síly každoročně předvádějí. Převládající západní větry sem každoročně přesouvají obrovské množství sněhu z návětrí hor, na hranách karů se utvářejí mocné sněhové převisy, po příkrých svazích se sesouvají

Víte, že

- Nejbohatší květena z celých Krkonoš hostí **Čedičová rokle** v Malé Sněžné jámě v západních polských Krkonoších.
- Roste tam i pamětník dob ledových **lomikámen sněžný**, jehož nejbližší další naleziště je až v pohoří Snowdon v jižním Walesu.
- Lomikámen sněžný byl kriticky ohrožen opakovaným sběrem do botanických herbářů v celé střední Evropě; na přelomu 18. a 19. století k tomu přispěla i **Josefína Kablíková**, jedna ze známých postav krkonošské botaniky.
- Lavinové svahy ledovcových karů jsou domovem **jeřábu sudetského**, v celém pohoří roste jen něco málo přes stovku keřů této nejpamátnější endemické dřeviny Krkonoš, se kterou se nikde jinde na světě nesetkáme.
- Destrukci sněhových lavin odolávají na svazích karů bizarně tvarované keře bříz, jeřábů, vrb a kleče, tzv. **křivolesy**.

devětsil
lékařský

sněhové i zemní laviny a po tisíceletí brání, aby laviniště zarostla horským lesem. Vítr sem také odedávna přenáší semena rostlin, drobné živočichy, ale i částky půdy z blízkých a vzdálenějších míst. Závětrí karů tak představuje jakési „biologické smetiště“ tvořené nejpestřejší přírodou z celého pohoří.

Z pokladnice krkonošské flóry

Svazek obcí Východní Krkonoše

Svazek obcí Východní Krkonoše (SOVK) sdružuje 9 obcí ležících podél toku řeky Úpy, v krajině pod nejvyšší horou České republiky Sněžkou. Byl založen v roce 2004 a v současné době do něho patří tyto obce: Trutnov, Mladé Buky, Svoboda nad Úpou, Janské Lázně, Černý Důl, Horní Maršov, Pec pod Sněžkou, Malá Úpa, Žacléř.

Hlavním cílem SOVK je vzájemná spolupráce mezi členskými obcemi. Ty často řeší podobné otázky v oblasti cestovního ruchu, dopravy, odpadového hospodářství a mnoha dalších, ale také v prosazování společných zájmů. SOVK podporuje projekty vedoucí k rozvoji členských obcí skrze získávání dotací, vytváří prostor pro sdílení zkušeností a své pracovní činnosti se snaží koordinovat tak, aby vedly ke kvalitnějšímu strategickému řízení v regionu.

K významným událostem, veřejnosti okem viditelným, patří např. **Krkonošův Cyklomaraton**, závod pro milovníky cykloturistiky všech věkových kategorií. Jeho trasa vede skrze členské obce SOVK, a skrze krásnou krajinu regionu východních Krkonoš a blízkého Polského pohraničí. Během závodu cyklisté nastoupají přes 2 500 výškových metrů a projedou trať dlouhou přes 150 km. Druhou významnou akcí, jež je úzce spojena s Krkonošemi, je kulturně-vzdělávací festival s názvem **Rýbrcoul – duch hor**. Festival se koná vždy v říjnu a přináší s sebou velkou dávku zábavy pro širokou veřejnost. Každý rok je pořádán s jinou tematikou, pro Krkonoše však velmi typickou, například hornictví, dolování, těžba, sklářství a další.

O aktuálních projektech a dění ve východních Krkonoších se můžete více dozvědět na webových stránkách Svazku obcí Východní Krkonoše – www.vychodnikrkonoze.cz.

Trutnov

81

Janské Lázně

82

Mladé Buky

83

Pec pod Sněžkou

84

Horní Maršov

85

Svoboda nad Úpou

86

Černý Důl

87

Malá Úpa

88

Žacléř

89

Telefonní a internetové odkazy

Trutnov

Info: +420 499 818 245
www.trutnov.cz
www.ictrutnov.cz
www.muzeumtrutnov.cz

Janské Lázně

Info: +420 499 875 186
www.janskelazne.cz
www.stezkakrkonose.cz
www.janskelazne.com

Pec pod Sněžkou

Info: +420 499 736 130
www.pecpodsněžkou.cz
www.snezkalanovka.cz
www.veselyvylet.cz

Mladé Buky

www.mestysmladebuky.cz
www.areal-mladebuky.cz
www.mladebuky.com

Černý Důl

Info: +420 499 429 618
www.cernydul.cz
www.stezkabarbora.cz

Malá Úpa

Info: +420 499 891 112
www.malaupa.cz
www.skimu.cz

Svoboda nad Úpou

Info: +420 499 871 167
www.musvoboda.cz
www.svobodanadupou.eu

Horní Maršov

Info: +420 499 874 298
www.hornimarsov.cz
www.veselyvylet.cz
www.dotek.eu

Žacléř

Info: +420 499 739 225
www.muzeum-zacler.cz
www.infocentrum-zacler.cz
www.zacler.cz

91

92

93

95

94

96

97

98

99

100

101

103

102

104

105

106

Za krásami východních Krkonoš

Vydal Svazek obcí Východní Krkonoše v roce 2020.

Text: © Jan Štursa, Jan Vaněk

Ilustrace:

© Věra Níčová (flóra, str. 46–47)

© Pavel Procházka (fauna, str. 45)

Fotografie:

© archiv Správy KRMAP (28, 33, 46, 49, 57, 58, 60, 64, 71, 76, 79, 81, titulní strana: Sněžka a Studniční hora s Úpskou jámou)

© Ivana Balcarová (35)

© Štěpán Bartoš (36)

© Miloš Šálek (18–26, 31, 32, 37, 38, 40, 43, 44, 47, 48, 50–52, 55, 62, 63, 65, 66, 68–70, 72, 73, 82–90)

© Jan Štursa (1–17, 45, 61, 74–78, 91)

© Jan Vaněk (27, 29, 30, 34, 39, 41, 42, 53, 54, 56, 59, 67, 75, 77, 80, 92–107)

Fotografie na vnitřních stranách obálky:

1 kýchavice bílá Lobelova	2 lomikámen vstřícnolistý
3 kakost luční	4 rosnatka okrouhlolistá
5 lilie zlatohlavá	6 prha arnika
7 kaprad' samec	8 plavuník alpský
9 bledule jarní	10 jestřábník alpský
11 náprstník červený	12 suchopýr úzkolistý
13 prstnatec májový	14 jeřáb sudetský
15 borovice kleč	16 kyhanka sivolistá
17 sasanka narcisokvětá	91 skokan hnědý
92 tesařík čtyřskvrnný	93 babočka paví oko
94 ještěrka živorodá	95 volavka popelavá
96 prase divoké	97 slavík modráček tundrový
98 saranče lesklá	99 mřenka mramorovaná
100 veverka obecná	101 šidélko ruměnné
102 lišaj svízelový	103 srnec lesní
104 užovka obojková	105 klikoroh devětsilový
106 výr velký	

Sazba: 2123design s.r.o.

Správa KRMAP

www.krnap.cz

www.krkonoše.cz

Horská služba

+420 499 896 233

Svazek obcí Východní Krkonoše

www.vychodnikrkonoše.cz

